Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...ай 1921 оной ...ин 21-һээ гарана | № 112 (16335) | 1983 оной майн 13, пятница | Сэн 3 мүнгэн.

Урдань гээгдэнги аграрна ажахытай байһан манай Буряад орон Совет засагай үедэ автономито социалис республика болон байгуулагдаһаар 60 жэлэй хугасаа соо хүгжэнги промышленностьтай болонхой. Буряад орондо машина, прибор бүтээлгын, ашагта малтамалнуудые олзоборилгын, модо болбосоруулгын, барилгын материалнуудай, хүнгэн, эдеэ хоолой промышленностиин предприятинуудай хүгжэн бодохоһоо гадна, өөрын хүдэлмэришэн анги хүмүүжэн ургаа. Республикын предприятинуудта үйлэдбэрилэгдэһэн продукци гансашье оронойнгоо олон хизаар болон областьнуудта бэшэ, мүн хилын саанахи хэдэн арбаад гүрэнүүдтэ эльгээгдэдэг юм.

Мүнөө республикымнай промышленна предприятинуудай ажалшад Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө мүрысэн ажаллажа байнхай. Энэ мүрысөөнэй дүнгүүдшье урмашамаар. Байгша оной түрүүшын дүрбэн һарын түсэб продукци худалдалгаар 101,8 процент, нормативна сэбэр продукцяар 103,2, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгээр 107,1 процент бэелүүлэгдэһэн байна.

Буряадай республикын промышленностиин хүгжэлтэ, мүнөөдэрэйнь ажал хэрэгүүд, мүн ерээдүйн ехэ зорилгонууд тухай газетымнай 2-дохи, 3-дахи хуудаһануудта уншагты.

КПСС-эй БУРЯАДАЙ ОБКОМДО

1983 ОНОЙ ЗУНАЙ БЭЛШЭЭРИИН ҮЕДЭ ҺҮ, МЯХА ЕХЭЭР ҮЙЛЭДБЭРИЛХЭ ТАЛ ААР ХОРИИН РАЙОНОЙ МАЛ АЖАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУД ТУХАЙ

...оной зунай бэлшээриин үедэ һү, мяха ...үйлэдбэрилхэ талаар дээшэлүүлэгдэһэн ...уялга абаһан Хориин районой мал ...хүдэлмэрилэгшэдэй үүсхэлые КПСС-...ной бюро һайшааба.

...нгуудан, совхозуудай хүдэлмэришэ-...мэргэжэлтэдэй дунда Хоринн районой ...алай хүдэлмэрилэгшэдэй абаһан социа-...лгануудые үргэнөөр зүбшэн хэлсэлгые ...ээр КПСС-эй Гусиноозёрскын, Хойто-Байгалай горкомууд, райкомууд, райгүйсэдкомууд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, колхоз, совхозуудай болон хүдөө ажахын гүрэнэй бусад предприятинуудай партийна организацинууд уялгалагдаа. 1983 оной зунай бэлшээриин үедэ һү ехээр һааха, бүхы малайнгаа тоо толгойе гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлхэ ба шахан таргалуулха талаар һү һаалиин фермэнүүдэй, шахан таргалуулдаг гүүртэнүүдэй, хонишодой бригадануудай, мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда социалис мүрысөө аша үрэтэйгөөр дэлгэрүүлхэ.

1983 оной нажарай сагта һү, мяха ехээр үйлэдбэрилхэ талаар колхоз, совхозуудай мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда дэлгэрүүлэгдэһэн социалис мүрысөөнэй ябасые үргэнөөр харуулха байхаар республиканска, районуудай газетэнүүдэй редакцинууд, Телевидения болон радио-дамжуулгын комитет уялгалагдаба.

Улаан-Үдын авиационно завод

1983 ОНОЙ ЗУНАЙ БЭЛШЭЭРИИН ҮЕДЭ ҺҮ, МЯХА ҮЙЛЭДБЭРИЛГЫЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ ТАЛААР ХОРИИН РАЙОНОЙ МАЛ АЖАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ

СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУД

...районой ажалшад ...ЦК-гай майн, нояб-...1982 он) Пленумүүдэй ...эбэринүүдые бэелүүлэн, ...АССР-эй байгуулаг-...60 жэлэй ойе хүндэ-...угтахын түлөө респуб-...социалис мүрысөөндэ ...ю, Эдеэ хоолой про-...бэелүүлхээр зохёохы ...тэйгээр ажаллана. Гү-...мяха, һү, үндэгэ худал-...арталай түсэб үлүүлэн ...дэнхэй. Хурьган, унаган ...нэйхиһоо олоор абтаа. ...н, Дээдэ-Тайлсын, Ха-...й, Хориин совхозуудай ...зүүд гүрэндэ мяха ...хахад жэлэйнгээ түүргээ юм. Нёдондо-...орходоо һү һаалияа ...ээр дээшэлүүлһэн ...ескын, Амгалантын, ...йлсын, Тээгдын һаа-...фермэнүүдэй коллекти-...үйлэдбэрилгэеэ дээ-...н тула бии байгаа ар-...жоёо хэрэглэхын тү-...мтэйгээр ажаллана.

...й түрүү һаалишад ...Ринчинова, А. Г. Мухо-...Г. Б. Жимбеева бо-...ад жэлэй эхинһээ хой-...н бүриһөө мянга гаран ...м һү һаагаад байнхай. ...үедэ бидэнэй гол зо-...юуб гэбэл, түйлаһанаа ...гадхажа, саашадаа зу-...бэлшээриин хаһа сагта ...үйлэдбэрилгэеэ дээ-...э, мүн абтаһан түл тү-...гарза хоролтогүй түл-...харууһалха болонобди.

...дэрнүүдтэ районой бү-...нуудта малаа зунай ...нүүлгэжэ гаргаха бэ-...лбажа байна. Нажарай ...нүүдые, гэрнүүдые заһа-...хүдэлмэри дүүрэнтэ-...эгүүдэй зуһаха газар ...лгогдоо. Бэеэр һула, тураһан мал харууһалалгада онсо анхарал хандуулагдана. Иимэ мал дүршэлтэй малшадта даалгагдадаг гуримтай. Мүн ногоо элбэгтэй эгээл һайн бэлшээри, хэрэгтэй тэжээл үгтэдэг. Бүхы адууһа малдаа ветеринарна һэргылэмжын тарилга хэхэбди.

Район доторнай бүхыдөө 12200 үхэртэй бэлшээриин 100 гаран гүүртэ байгуулагдаа. Малшаднай зунай үедэ малаа бэлшээжэ таргалуулхадаа, хашараг, бүрүүнүүдайнгаа түс бүриин шэгнүүрые хоногой 700, мүн дээшэшье граммаар, хонидой түс бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ 80—90 граммаар нэмээхэ уялга абанхай. Иигэжэ энээнэй ашаар ажахы бүхэн тушаагдаха үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые 360 килограммда, хонидой түс бүриин шэгнүүрые 38—40 килограммда хүргэхэ аргатай болохо юм.

Хориин, Хүрбын совхозуудай малшад малайнгаа шэгнүүрые хоногой 800—900 граммһаа бага бэшээр, харин эрхим мал адуулагшад Б.-Д. А. Жапов, З.-Д. Д. Жамбалов, П. П. Бобров болон бусад үхэрнүүдэйнгээ түс бүриин шэгнүүрые сүүдхын килограммаар дээшэлүүлхэ уялга абаа.

Байгша ондо абтаһан хурьгадаа үнгэрэгшэ жэлнүүдэй дүй дүршэлөөр түлжүүлжэ шахан таргалуулха хүдэлмэридэ онсо анхарал хандуулагдаха байна. Тиимэһээ июниин эхинһээ хойшолуулангүй, хурьгадаа эхэһээнь амяарлажа, 24700 хурьга шахан таргалуулжа захалхамнай. Ажалай болон амаралтын лагерьнуудта һурагшадай үйлэдбэриин бригаданууд 16 мянга гаран хурьга шахан таргалуулха байна.

Малай шэмын тэжээлһээ дулдыдадаг тулань һаалингаа малые шэмэ шанартай тэжээлээр таһалгаряагүй хангаха хүдэлмэри эмхидхэхэбди. Зунай бэлшээриин үедэ һаалиин 15 фермэдэ тэжээлэй цехүүд хүдэлгэдэхэ юм. Ногоон конвейер эмхидхэжэ, үнеэдээ һүниидөө бэлшээжэ, мүн олон жэлэй һайжаруулагдаһан бэлшээриеэ зүбөөр хэрэглэжэ, һү үйлэдбэрилгэеэ дээшэлүүлхэ нэмэлтэ арга боломжотой болохобди.

Эдэ бүгэдэ хүдэлмэримнай зунай һарануудта үнеэн бүриһөө 1000 килограмм хүрэтэр һү һаажа, бүхыдөө 34370 центнер һү үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ 27500 центнер продукци худалдаха арга олгогдохо байна гэшэ. Гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые июниин 20-до дүүргэхэбди.

Дээдэ-Тайлсын, Үдын совхозуудай һаалишад үнеэн бүриһөө 1100 килограмм һү һааха уялга абанхай. Түрүү һаалишад М. К. Катина, Д. Ч. Ринчинова, Ф. А. Бариева болон бусад үнеэн бүриһөө 1300—1400 килограмм һү һааха гэһэн уялгатай.

Тэмээнэй, Гээмэлэй, Хужартын, Талын-Мухарай болон бусад гүүртэнүүдэй дэргэдэхи булагуудай, үрэмдэмэл худагуудай ашаар һү хүргэхэ түхеэрэлгэнүүд тодхогдохо байна. Зунай хаһада һаагдаһан һүнэйнгөө 80 процентһээ доошо бэшыень нэгэдэхи сортоор тушаахабди.

Энэ жэлэй эсэс болотор фермэнүүдтэхи тугалнуудай бүхы байрануудта забһартай шала түхеэрэгдэжэ, олохон һаалиин фермэнүүд поточно-цеховой аргаар һү үйлэдбэрилхэ юм. Мүн һаалиин фермэнүүдэй, гүүртэ, отарануудай 80 процентһээ үсөөн бэшэнь хамтын подрядай онол аргаар ажаллаха байна.

Гүрэндэ нооһо худалдаха жэлэйнгээ түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын тула хонидой нооһо хайшалха хүдэлмэреэ саг болзортонь, шанартайгаар ябуулхабди.

Зундаа үбэлжэлгэдөө бэлдэхэдэ али зэргын шухала байһыень бидэ ойлгонобди. Нёдондо районоймнай хонишод өөһэдынгөө хүсөөр 20 мянга шахуу центнер һайн шанартай үбһэ бэлэдхэжэ, отара бүхэнөө дэбисхэрэй материалаар хүсэд хангаһан байха юм. Энэмнай малай үбэлжэлгые һайнаар үнгэрэгхэдэмнай туһатай байгаа. Мүнөө хонишоднай һайн шанартай тэжээл ехээр бэлэдхэжэ, хүсэд хүрэхөөр хохир суглуулхаар уялга абанхай.

Түрүү хонишод Г. М. Бимбаев, Х. Р. Мурдонова, Д. Ж. Дондокова болон бусад өөһэдынгөө хүсөөр хонин бүхэндөө нэгэ центнерһээ бага бэшэ үбһэ бэлэдхэхэ уялгатай.

Нажарай үедэ һү ехээр һаажа, малай шэгнүүрые горитойгоор дээшэлүүлхэ гэшэ малшадһаа эхилээд ажахынуудай мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд хүрэтэрөө хүдэлмэреэ тодо зүбөөр, эмхитэйгээр ябуулжа, бүхыдөө уялгаяа үнэн сэхээр бэелүүлһэнһээ, шефскэ туһаламжа үзүүлдэг, хүдөө нютагуудые хангаха уялгатай эмхинүүдэй, зургаануудай болон албануудай эдэбхитэй туһаламжаһаа сэхэ дулдыдаха байна.

Районой «Госкомсельхозтехника», «Бурятсельхозмонтажкомплект» нэгэдэлнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд фермэ, гүүртэ, отарануудай бүхы оньһон түхеэрэлгэнүүдые саг болзортонь заһабарилха хүдэлмэреэ ябуулхаар уялга абанхай. Тиихэдэ зооветеринарна албанай мэргэжэлтэд малаа үбшэ хабшанһаа һэргылхэ ветеринарна хэмжээнүүдые үнгэргэхөөр хараална.

Совхозуудай дирекци, парткомууд, профкомууд, районой нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомууд, соёл-гэгээрэлэй болон бусад зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд зунай үедэ малшадые комплексно аргаар хангаха тодорхой хэмжээнүүдые зохёожо, түрүүшүүлые моральна, материальна талаар урмашуулганууд хараалһан байна. Мүнөө бүхы малшад социалис уялгануудые абанхай. Малшадта үйлэдбэриин болон соёлой, ажаһуудалай таарамжатай эрхэ байдал байгуулха хүдэлмэри ябуулагдана.

Бидэ республикынгаа ойе хүндэтэйгөөр угтахын түлөө, зунай бэлшээриин үедэ малай шэгнүүрые горитойгоор нэмээжэ, һү һаалияа ехээр дээшэлүүлжэ, мүн гүрэндэ мал ажалай продуктнуудые худалдаха түсэбөө урагшатайгаар бэелүүлхээр мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсожо, Эдеэ хоолой программа бэелүүлгэдэ горитойхон хубитаяа оруулхыень республикын мал ажалай бүхы хүдэлмэрилэгшэдые уряалнабди.

Социалис уялганууд районой ажахынуудай мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй, хүтэлбэрилэгшэдэй, партийна эдэбхитэдэй зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ абтаа.

...ССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ЗАСЕДАНИ

...С-эй ЦК-гай Политбюро-...үүндэ кандидат, СССР-...вно Соведэй Пре-...эй Түрүүлэгшын Нэгэ-...логшо В. В. Кузнецо-...рүүлэлгэ доро СССР-...вно Соведэй Прези-...й ээлжээтэ заседани ...-дэ Кремль соо боло-...

...ын байгуулалтада арадай ...депутадуудай Соведүүдэй ...саашадань дээшэлүүл-...й КПСС-эй ЦК-гай, ...й Верховно Соведэй ...иумэй ба СССР-эй Ми-...үүдэй Соведэй тогтоо-...мараар дүүргэгдэжэ ...тухай асуудалые Пре-...хаража үзөө. Арадай ...дуудай Соведүүд пар-...XXVI съездын, КПСС-...гай удаадахи Плену-...шиидхэбэринүүдые, ...урсагдаһан тогтоолые ...дээрэнь бэелүүлэн, ...ажахын ба социаль-...ой байгуулалтые хүтэл-... республиканудай, ...дай, областьнуудай, ...дай, районуудай болон ...дай газар дайда дээ-...комплексно экономиче-...социальна хүгжэлтые ..., ниитын үйлэдбэриин ...рые дээшэлүүлхэ хү-...эдэбхижүүлһэн бай-...СССР-эй Министр-... Соведэй Түрүүлэгшын ..., СССР-эй Госпланай ...Н. К. Байбаковой, ...финансын министр ...Гарбузовай элидхэл-...тор тэмдэглэгдэбэ. Се-...хүтэлбэрилгын ба ...ажал ябуулга үр-...дөө, предприятинуудай ...эмхинүүдэй хүдэлмэри-...вет хүнүүдэй ажалла-... боломжые, һуудал ...улам һайжаруул-...дэнэй үүргэ нүлөөн ...лгэдэ.

...эй Верховно Соведэй ...дай Түсэблэлгын-...э комиссинуудай үмэ-... депутат А. М. Калаш-...энэ асуудалаар нэмэлтэ элидхэл хэбэ. Казахай ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ С. Н. Имашев, арадай депутадуудай Красноярска хизаарай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ Н. Ф. Татарчук, арадай депутадуудай Воронежско областной Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ А. М. Воропаев үгэ хэлэхэдээ, ажахые хүтэлбэрилхэ талаар улам ургажа байгаа эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ хэрэглэжэ, Соведүүдэй түйлаһан тодорхой һайн үрэ дүнгүүд тухай, бодото байдалһаа үндэһэтэй асуудалнууд тухай хөөрэбэ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум тогтоол баталан абахадаа, гүрэнэй, ажахын ба социально-соёлой байгуулалта хүтэлбэрилгые нарижуулан һайжаруулгада саг үргэлжын анхарал хандуулха, партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай майн ба ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар бэелүүлхэ, 1983 оной ба бүхы арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбые дүүргэхэ талаар шэглүүлэгдэһэн эмхидхэлэй, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие шангадхаха шухала гэжэ арадай депутадуудай Соведүүдэй, тэдэнэй органуудай анхаралыень хандуулһан байна.

Зохихо нютагуудта комплексно экономическа ба социальна хүгжэлтэ хангахын, нютагай тала баримталангүй, ниитэ гүрэнэй аша туһые хэлбэришэгүйгөөр сахижа, бүхы предприятинуудай ба эмхинүүдэй ажал ябуулгые залан хүтэлбэрилхын тула ажахын байгуулалтада арадай депутадуудай Соведүүдэй үүргые саашадань дээшэлүүлхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор олгогдоһон эрхэнүүдые гүйсэд хэрэглэхыень дурадхагдаа. Арадай депутадуудай Соведүүд, министерствэнүүд болон албан зургаанууд арадай ажахые һалбари һалбариин ба нютаг нютагуудай талаһаа тэнсүүритэй һайнаар хүтэлбэрилхэ, түсэбүүдые хаража үзэлгын ба зохёон абалгын тогтоогдоһон гуримые наринаар сахиха, даабаринууд болон договороор хараалагдаһан уялгануудаа дүүргэлгэдэ ажалша коллективүүдтэ али бүхы үүргэ нүлөө үзүүлхэ зэргэтэй.

Ажахын ба социально-соёлой байгуулалтада Соведүүдэй үүргые саашадан дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые бэелүүлгэдэ хабаатай асуудалнуудые саг үргэлжэ хаража үзэхыень, агропромышленна нэгэдэлнүүд тухай онсо анхаралаа хандуулхыень, Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэдэ тэдэнэртэ али бүхы туһаламжа үзүүлхыень союзна республиканудай Верховно Соведүүдэй Президиумүүдтэ дурадхагдаа.

СССР-эй Госпланда, СССР-эй Финансын министерствэдэ, СССР-эй министерствэнүүд болон албан зургаанудта, союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ зохихо даалгабаринууд үгтэбэ.

Удаань хүн зоной ажаһуудаг газарта олониитын дунда Башкирай АССР-эй арадай депутадуудай Соведүүдэй ябуулдаг хүдэлмэри тухай асуудалые Президиум хаража үзэһэн байна. Башкирай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ф. В. Султанов мэдээсэл хэхэдээ, хүн зоной дунда арадай депутадуудай Соведүүдэй бэелүүлдэг ажал ябуулгые шэнжэлбэ. Энэ асуудалые бэлдэлгэдэ хабаадаһан депутат М. М. Галиев Башкирай АССР-эй Дюртюлинскэ районой арадай депутадуудай Соведүүдэй; тэрэнэй түрүүлэгшээр хүдэлдэг «Уныш» колхозой правлениин ба ниитын эмхинүүдэй жэшээ дээрэ хүн зоной дунда ябуулагдадаг хүдэлмэриин түхэл шэнжэнүүд арга онолнууд тухай, энэ талаар ушаржа байһан дутуу дунданууд тухай хөөрэбэ.

Украинын ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. Ф. Ватченко, Литвагай ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. С. Баркаускас үгэ хэлэхэдээ, эрхэтэдэй ажаһуудаг газарнуудта Украинын ба Литвагай Соведүүдэй ябуулдаг хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай тэмдэглэһэн байна. КПСС-эй Башкирай обкомой нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн М. З. Шакиров үгэ хэлэхэдээ, хүн зоной дунда Соведүүдэй ябуулдаг хүдэлмэриие партиин зүгһөө хүтэлбэрилгын асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулба.

Хүн зоной ажаһуудаг газарнуудта олониитын дунда ябуулагдадаг хүдэлмэриие саашадан нарижуулан һайжаруулха талаар олдоһон дүй дүршэлые хараада абажа, ажал хэрэгээ улам һайжаруулхыень партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай майн ба ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ ажалшадай эдэбхитэйгээр хабаадалсалга түйлахыень Башкирай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, республикын арадай депутадуудай нютагай Соведүүдтэ баталагдан абтаһан тогтоол дотор даалгагдаа.

Экономическа ба социальна хүгжэлтын түсэбүүдые дүүргэлгэдэ эсэсэй үндэр үрэ дүнгүүдые түйлаха зорилготойгоор үзэл сурталай болон политическэ-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие үргэдхэхэ талаар нэмэлтэ хэмжээнүүдые абаха, бэелүүлэгдэжэ байгаа хэмжээ ябуулгануудай үзэл сурталай шэглэлые саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ, патриотическа ба интернациональна хүмүүжүүлгын асуудалнуудта анхаралаа ехээр хандуулха шухала гэжэ заагдаһан байна.

Жаяг журам болон ниитын гурим бэхижүүлхэ талаар гүрэнэй органуудай ба олониитын хүсэлэл оролдолгонуудые элсүүлхэ, архидалгатай, хүнэй хүзүүн дээгүүр хүльбэрэлгэтэй, хулиган ааша гаргалгатай, мүн обществодо харша бусад ябадалнуудтай тэмсэлые эдэбхижүүлхэ, хуулиин наһа гүйсөөгүйшүүлэй дунда гурим журам хазагайруулха ябадалые һэргылхэ хүдэлмэриие оролдосотойгоор һайжаруулха шухала.

ССР Союзай Агаарай кодексын проект заседани дээрэ хаража үзэгдэһэн байна. СССР-эй граждан авиациин министр Б. П. Бугаев энэ асуудалаар мэдээсэл хэбэ. Тобшолол хэхээр кодексын проектын дамжуулагдаһан транспортын ба хэлхээ холбооной комиссинуудай, хуули һанамжалан дурадхадаг комиссинуудай үмэнэһөө Союзай Соведэй транспортын ба хэлхээ холбооной комиссиин түрүүлэгшэ И. Е. Клименко үгэ хэлэбэ.

Палатануудай саг үргэлжын комиссинуудай оруулһан заһабаринуудые, тододхолгонуудые хараада абажа, ССР Союзай Агаарай кодексые баталха тухай Указые СССР-эй Верховно Совет абаһан байна.

СССР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй наймадахи сессиие зарлаха тухай асуудал, мүн гүрэнэй ажабайдалай бусад зарим асуудалнууд заседани дээрэ хаража үзэгдөө.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд В. В. Гришин, Г. В. Романов, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшонор, хэдэн министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд зүблэхэ зүйлэй асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаһан байгаа.

(ТАСС).

ХҮДЭЛМЭРИШЭН НЭРЭЕЭ АЛДАРШУУЛАН

Республикын промышленна түрүүшын томо предприятинуудай нэгэн болохо Улаан-Үдын авиационно заводой ажалша коллектив КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ ехэ тэмсэлдэ хубитаяа оруулалсахын тула шармайн оролдоно.

Үнгэрһэн түсэбтэ табан жэлнүүдэй хугасаада түйлаһан амжалтануудаа арьбадхан, манай заводойхид арбан нэгэдэхи табан жэлэй эхинһээ эршэеэ улам шангадхан ажаллана гэжэ тэмдэглэлтэй. СССР-эй байгуулагдаһаар жаран жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хам оролсоһон предприятиин коллектив шэнэ табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй түсэбтэ даабаринуудые нэрэ солодоо хүрэмөөр дүүргэжэ шадаа һэн.

Мүнөө заводой коллективүүдэй дунда Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Хүн бүхэн, ажалша коллектив бүхэн абаһан социалис уялгаяа эрхэ бэшэ дүүргэхые эрмэлзэнэ, ажалай эрхим бүтээсэ түйлана, һайн шанартай продукци үйлэдбэрилэн гаргажа шаданашье. Тэрэниие энэ жэлэй түрүүшын гурбан һарын туршада бүтээһэн хэрэгынь, хүдэлмэришэдэй ажалай дэбжэлтэ батадхан гэршэлнэ.

Коллективээрээ түйлаһан, түйлажа байһан амжалта хадаа имагтал хүдэлмэришэдэй габшагай, эрмэлзэл түгэс ажалһаа, зохёохы оюун бэлигһээ эшэ үндэһэтэй. Гэхэ зуура коллективүүдые хүтэлбэрилэгшэдэй, инженерно-техническэ мэргэжэлтэдэй шадамар, эдэбхитэй ажал ябуулгые онсолон тэмдэглэхэ шухала. Хайшаашье харахадашни, хайшаашье алхахадашни, тэдэнэйл уран гараар, һубэлгэн ухаагаар бүтэһэн янза бүриин хэрэгсэлнүүд, оньһон түхеэрэлгэнүүд, шудхаһан зүйлнүүд нюдыешни баярлуулхал.

Ороной али олон городуудһаа, тосхон һууринуудһаа, хүдөө нютагуудһаа сугларан, бэхижэһэн, олон тоото үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэдһөө нэгэдэн бүридэһэн манай коллектив габшагай ажалаараа, үүсхэлтэ хэрэгээрээ суурхаһан алдар габьяата хүнүүдээр яһалашье олон даа. Тэдэниие эндэ бултыень тоолон дурдахын аргагүй.

Гэбэшье сугтаа хүдэлдэг хэдэн нүхэдэйнгөө нэрые мэдээсэхэ хүсэлэн түрэнэ. Манай цехтэ Алексей Хусаевич Степанов гэжэ бэрхэ хүн ажалладаг. Тэрэ фрезеровщик мэргэжэлтэй юм. Энэ нүхэр Хандали гэжэ буряад тосхонһоо заводто хүдэлхөөр ерээ бэлэй. Ямаршье мэргэжэлгүй хүбүүн танил бэшэ зон соо хүдэлжэ эхилээ. Фрезеровщик болохо хүсэлэнтэй байһан залуу хүдэлмэришэндэ дүршэлтэй болоһон аха нүхэдынь туһалаа, ажалайнь ульгам харгыда гаргаа. Алексей Хусаевич дээдэ гарай, эрхим шанартай продукци бүтээн гаргадаг мэргэжэлтэ болонхой. «Эрхим шанарай отличник» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн ушар олон асуудалда харюу үгэхэ зэргэтэй.

А. Х. Степанов хүдэлмэришэн солоёо дуудуулан, үргэн алхасатайгаар урагшаа дабшана. Тэрэ табан жэлэй хоёр жэлэй түсэбые табан һараар уридшалан дүүргээ һэн. Мүнөөшье ажалайнгаа эршэ һуладхангүй, халаанайнгаа даабариие 120—130 процент дүүргэжэ байна. Степановай бүлэ — һамганиинь, хүбүүн басаган хоёрынь баһал заводой хүдэлмэришэд. Энэмнай эсэгынгээ хэрэгые уг залгамжалан үргэлжэлүүлжэ эхилһэн ехэ удха шанартай ушар болоно бшуу.

Заводойнгоо ветерануудай нэгэн тухай халта тогтобоб. Гэхэ зуура тэдэнэй һургаал заабаряар хүмүүжэн ургажа, хүдэлмэришэн алдараа нэрлүүлжэ эхилһэн залуу үетэн манда мүн лэ олон гээшэ. Жэшээнь, залуу фрезеровщик Борис Михайлов табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй түсэб мартын 25-да дүүргэһэн тухайгаа мэдээсээ һэн. Анатолий Искосков, Виктор Мисюркеев, Николай Хлыстов, Иван Перевозников болон бусад олон хүбүүд, басагадые магтан дурдамаар.

Республикын габьяата хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэн, манай заводой токарь В. Е. Анпилогов табан жэлэй түсэбтэ даабариие болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн социалис уялга абаад, үүсхэлыень дэмжэхыень предприятиингаа бүхы хүдэлмэришэдтэ хандаа һэн. Иимэ үндэр уряа үргэн ниитээр дэмжэгдэжэ, бултанай хэрэг болоһон байна.

Хүнэй үнэн сэхээр, габшагайгаар, эдэбхи эрмэлзэлтэйгээр бүтээһэн хэрэг манай орондо үндэрөөр сэгнэгдэдэг, халуун анхаралаар хүреэлэгдэдэг гээшэ ааб даа. Би өөрөө мүн лэ фрезеровщик мэргэжэлтэйб. Үнэхөөрөө юрын лэ хүдэлмэришэн хүн гээшэб. Долоодохи табан жэлдэ юһэн жэлэй түсэбтэ даабари дүүргээгшэ һэм. Энэ түйлаһан бүтээсын түлөө Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаха хуби заяатай байгааб. Удаань Октябриин Революциин, Арадуудай Хани барисаанай орденуудта хүртөөб. Минии нүхэд—хабсаргагшад И. И. Ставцев, слесарь А. А. Мазур гэгшэдэй Октябриин Революциин орден энгэр дээрээ яларуулжа ябахыень харахат. Юрэдөө, гүрэн түрын дээдэ шагнал хайра болохо орден ба медальнуудта хүртэһэн ажалай түрүүшүүл жэлһээ жэлдэ олон боложо байна.

Эдэл түрүүшүүл заводоймнай гол хүсэн, үндэһэ һууринь болоно. Партийна организаци энэл хүсэндэ түшэглэнэ, ажалайнь түрүү дүй дүршэлые бултанай хэрэг болгохын тула эмхидхэлэй, ойлгуулламжын ехэ хүдэлмэри ябуулна бшуу. Тэрэнэйнь аша туһа ехэтэйгээр харюулагдадаг байһые заводой бүхы коллективэй амжалтаар баян хүдэлмэриин дүн гэршэлнэ. Тэрэ олондо мэдээжэ зүйл. Тиимэһээ эндэ тогтоһоноойшье үлүү ха даа.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые, тэрэ Пленум дээрэ партиин ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андроповой хэлэһэн үгые авиационно заводой ажалшад халуунаар угтаһан, гүн сэдьхэлһээ дэмжэһэн байна. Тиихэтээ хамта түбхын түрүүндэ ажалай журам бэхижүүлхэ тухай шанга эрилтые тон зүб заабари мүн гэжэ тоолоо. Журам һулатай, гуримгүй, эмхидхэл муутай байгаа хадаа бидэ ямар амжалта түйлалтай гээшэбибди. Энэ мэдээжэ хэрэг лэ.

Манай заводой байдалда энэ талаар дутуу дунданууд олон. Энэ асуудал коллектив бүхэндэ үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдээд, зохихо хэмжээнүүд абтажа байна. Гэхэ зуура предприятиин коллектив ажалай эрхим журамай түлөө мүрысөө дэлгэрүүлэе гэһэн уряатайгаар городойнгоо бүхы ажалшадта хандаа. Ехэ харюусалгатай, үндэршье үүсхэлдэ эхин табигдаба гээшэ.

Республикынгаа байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе угтажа байхадаа, энэ хугасаада промышленность хүгжөөхэ талаар түйлагдаһан ехэ хубилалтые улам үргэдхэхын, гүнзэгырүүлхын тула бидэ хүдэлмэришэн солодоо хүрэмөөр хүдэлхэ, оролдохо уялгатайбди.

Т. ФЕДОРОВ.
авиазаводой фрезеровщик, КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүндэ кандидат, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат.

ШАГНАЛ

Партийна болон совет органуудта удаан саг соо аша үрэтэйгөөр ажаллаһанайнь түлөө, түрэһөөр 50 наһа гүйсэнэнтэйнь дашарамдуулан, арадай депутадуудай Ярууны районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо Георгий Ильич **Яньковые Буряадай АССР-эй** Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

Элдин Буряад оромнай

ЛОКОМОТИВ-ВАГОН

ЗАҺАБАРИЛГЫН ЗАВОД

НАҺАНАЙМ НАНГИН ГУЛАМТА

Хоринн районой Баян-Гол нютагта түрэһэн би 1932 ондо гэртэхинээрээ хамта Буряад оронойнгоо түб хото зөөжэ ерэһэн хүм. Түрүүшын табан жэлэй түгэсхэхы жэл— агуу ехэ хубилалтануудай үе һэм шуу. Улаан-Үдэдэ Буряадаймнай түрүүшын гигант—паровоз-вагон заһабарилгын заводой барилга эхилээд байгаа. Энэ гайхамшаг барилга эдир залуу минии зүрхые татаһан юм. Постышевой нэрэмжэтэ фабричио-заводской училищи дүүргээд, 1937 ондо энэ заводой вагоно-механическа цехтэ токарь болоҗо ороо һэм.

Училищи дүүргэһэн үнэмшэлгэ соогоо «эрхим» гэһэн сэгнэлтэнүүдтэйшье һаа, ёһотой мэргэжэлтэ болохын түлөө нилээд ехэ хүдэлмэри, оролдолго хэрэгтэй байгаа. Тэрэ үедэ намда, талын буряад хүбүүндэ, ёһотой багшанарни болоҗо үгэһэн алтан гарта хүдэлмэришэд Яков Филаткин, Сергей Чертенко гэгшэдые би мүнөөшье дулаахан дурсан һанажа ябагшаб. Тиимэ хүнүүдэй, агуу ехэ ород арадай эрхим түлөөлэгшэдэй туһаламжаар лэ бидэ, буряад хүбүүд, талын малшанай хуби заяае алдар солото хүдэлмэришэн ангиин мэргэжэлээр һэлгээ бшуубди.

Түрүүшын буряад хүдэлмэришэдэй зэргэдэ жагсажа, Буряадайнгаа промышленна гигантын түрүүшын амжалтата алхамуудаар омогорхон хүдэлөөб. Түрүүшын мартен хүдэлөө, түрүүшын «СО-17-1500» локомотив задарюун хоолойгоо зэдэлүүлэн заводһоомнай гараа, түрүүшын стахановецууд бии болоо... Тэрэ үедэ болоһон үйлэ хэрэгүүд, түйлалтанууд булта түрүүшын байгаа.

Нэгэтэ шэлэһэн мэргэжэлээ, наһанайнгаа харгые, өөрынгөө заводыешье һэлгэнгүй, дүшэ гаран жэл хүдэлөөб. Заводни минии түрэһэн гэр, эндэ минии наһанайм нүхэд—хүдэлмэришэд ажаллана. Тэдэнтэсэ хамта би Эхэ оронойнгоо, совет арадайнгаа бүхы алдарта хэрэгүүдтэ хабаадалсааб. Тиимэл хадаа урма баяртайб.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай жэлнүүдтэ манай паровозууд сэрэгшэдые, сэрэгэй техникэ шэрэжэ, фронт тээшэ шуумайгаа, харин бидэ өөһэдөө бүри дайнай эхинһээ фронтын захил бэелүүлжэ эхилээ һэмди. Дайнай һүүлээр локомотивуудай арадай ажахые һэргээлгэдэ хэрэгтэй ашаа зүдхэн шуумайлдаа, шэнэ, боро газар элдүүрилгын жэлнүүдтэ манай поездүүд залуушуулай залита дуунуудтай аялга ниилүүлэн, үрэжэлтэ талануудай гүн руу шэнхинэлдээ... Эдэ бүгэдөөр би, минии үетэн омогорходогбди. Энэ омогорхол баярыемни гүрэн түрымнай үндэр шагналнууд—Ленинэй, Ажалай Улаан Тугай орденууд, «Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай үедэ шэн габьяата ажалай түлөө», «Шэн габьяата ажалай түлөө», В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ» гэһэн медальнууд баталдаг.

Манай заводой коллектив табан жэлэй дорюун алхамаар урагшаа дабшаһаар. Алдарта намтарыень эгээл түрүүлэн минии үетэн нүхэд, Социалис Ажалай Геройнууд Г. И. Коваленко, П. П. Милин, А. Н. Оширов, Б. З. Поздеев, ажалай түрүүшүүл Е. Курочкин, М. Кучумов, Ф. Евдокименко, П. Мокшонов, И. Блюм, стахановецууд Д. Дондуков, Д. Баторов, Д. Санданова, А. Майков, П. Пехарев, Р. Рабданов болон бусад эхилһэн һаань, мүнөө тэдэнэй хэрэгые залуу үеын хүдэлмэришэд үргэлжэлүүлһээр. Ордено заводоймнай намтар ордено республикынгаа намтартай нягта холбоотой.

Ажалай үдэрэй эхилһые, дүүрэһые дуулгадаг заводой дохёо суурятахаяа болиһоор үнинэй. Гэбэшье үглөө бүри алдуугүйгөөр заводой гурбан проходной руу хүдэлмэришэд һубаридаг зандаа. Эндэ мүнөөдэрэй совет хүдэлмэришэд—гушаад онуудай стахановецуудай аша гушанар, ударнигууд Рабдановууд, Олзоевууд, Житковууд, Смирновууд, Задоевууд, Лубсановууд гэхэ мэтэ алхалалдана.

Сагай эрьесын түргэн гээшэнь. Тэрэнэй үдэр бүриин һэлгэлдээн соо үнгэрһэн, мүнөөнэй ба ерээдүй үенүүд үлхэлдэн холболдоно бшуу. Манай заводой ерээдүйе харахада бүри урмашамаар.

Ойрын жэлнүүдтэ завод ехээр һэльбэгдэн шэнэлэгдэхэ юм. Энэ хүдэлмэри эхилэнхэй. Һэльбэн шэнэлэлгэ хадаа заводой хоёрдохёо урган мүндэлэлгэ болохо юм. Юуб гэхэдэ, эндэ мүнөө байһан завод үйлэдбэриингөө талмайгаар, оньһон техникээрээ 2 дахин ехэ болгогдохо, харин продукци гаргалгынь хүсэн 2,4 дахин ургаха байна. Проектын ёһоор завод «ВЛ-80» гэжэ электровозуудые, пассажирска вагонуудые заһабарилха талаар мэргэжэхэ юм. Мүн электромашинануудые заһабарилга үргэдхэгдэнэ.

Тиихэдэ хүдэлмэришэдэй һуудал байдалай асуудалдашье ехэ анхарал хандуулагдахал.

Б. БАТУЕВ,
хүдэлмэришэн,
заводой ветеран.

ТООНУУД ГЭРШЭЛНЭ

Продукци худалдаха 1982 оной түсэб 7,2 миллион түхэригөөр үлүүлэгдээ һэн. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабари 100,8 процентээр дүүргэгдээ. Промышленна продукциин өөрынь үнэ сэн доошолоо, олзонь ехэ болоо. Табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ дээдэ шанарай продукци 45,9 миллион түхэригтэ үйлэдбэрилэгдөө гэхэ гү, али түсэбһөө 3,5 процентээр үлүү гараа.

* * *

Буряадороной электрын элшэ хүсэн хурданаар хүгжөөгдэнэ. Энэ ойн баярай жэлдэ 5 миллиард киловатт-час электрын элшэ хүсэн үйлэдбэрилэгдэхөөр түсэблэгдөө. Энэнь 1913 ондо хаанта Россин бүхыдөө гаргашаһаа 2 дахин ехэ болоно.

18 миллиард киловатт-час гэһэн тоо һаяхан Гусиноозёрско ГРЭС-эй счётчик дээрэ харуулагдаа. Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтаха социалис мүрысөөндэ эхи табиһан «А» вахтынхид энэ амжалтые түгэсхэһэн байна.

Республикын предприятинуудта шэнэ техникэ, түрүү технологи нэбтэрүүлхэ ба ашаглаха, үйлэдбэриие автоматизацилха ба оньһожоруулха, шэнэ зүйлнүүдэй промышленна продукци гаргаха хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулагдана. 1982 ондо уралан нарижуулгын 9100 гаран, ухаалан зохёолгын 120 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, бүхы дээрээ 10,5 миллион түхэригэй экономическа ашаг үрэ түйлагдаа.

«БУРМЯСОПРОМ»

НЭГЭДЭЛ

ҮЕ САГАЙ ЭРИЛТЭЭР

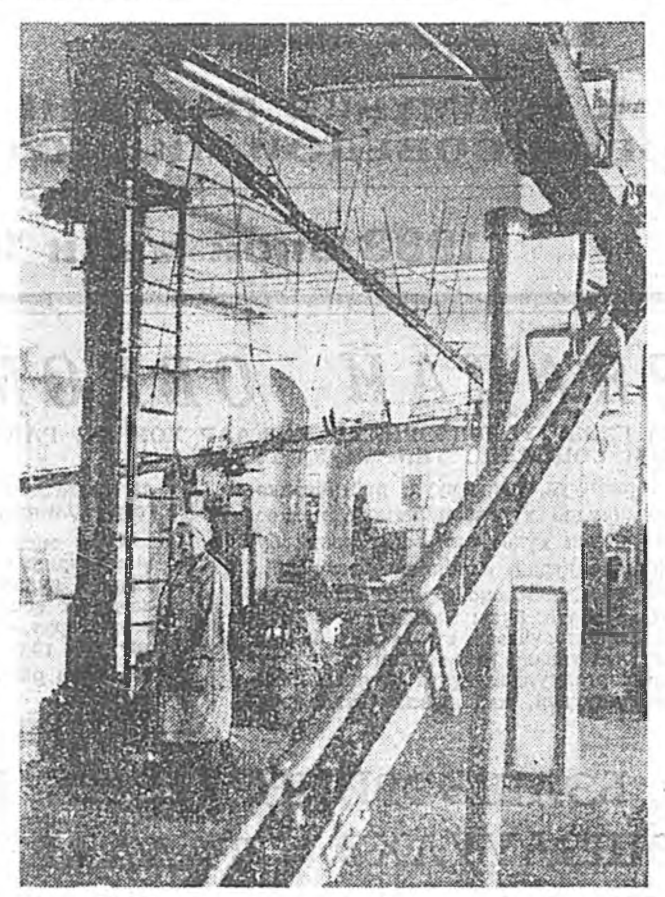
1932 оной январиин 16-да Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай барилгын проектые Совет правительство баталһан юм. Энэ хадаа совет мэргэжэлтэдэй өөһэдынь табиһан анха түрүүшынь проект бэлэй. Комбинадай Бүхэсоюзна барилгада Украинаһаа, Курска, Орловско, Тамбовско болон бэшэшье областьнуудһаа барилгашад ерээ һэн. Комбинадай станогууд, түхеэрэлгэнүүд болон барилгын материалнууд ороноймнай зүг бүхэнһөө, мүн Москва, Ленинградһаашье эльгээгдэжэ байгаа. Гушаад оной габшагай энэ барилга түргэн бүмүү хэгдэжэ, 1937 ондо мяханай комбинат ашаглалгада оруулагдаа һэн. Тэрэ сагһаа хойшо комбинадай үйлэдбэри оло дахин һэльбэн шэнэлэгдээ. Мүнөө Улаан-Үдын мяханай комбинат мяханай индустриин түрүү предприятинуудай тоодо оронхой.

Мүнөө комбинадай эбтэй эетэй, нэгэ амин болоһон 3 мянгата коллектив СССР-эй Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ, хэрэгтэ горитойхон хубитаяа оруулалсана. Комбинадай 22 цеховой партийна организаци, 12 парторганизаци дотор 369 коммунистнууд тоологдоно. Эндэ ажалай түрүүшүүл урган гаранхай: Социалис Ажалай Герой К. И. Филиппова болон В. И. Немочин, мүн Ленинэй, Октябриин Революциин, Ажалай Улаан Тугай, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» болон Ажалай Алдар Солын III шатын орденуудаар комбинадай 45 хүдэлмэришэн шагнагданхай.

Комбинадай коллективэй габшагай ажалые Эхэ ороннай үндэрөөр сэгнэнхэй. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай үедэ габшагай ажалай баатаршалга харуулһанайнь түлөө Гүрэнэй Оборонын Комитедэй Улаан туг хэтэ мүнхэдөө үгтөө. Гүрэнэй 7 жэлэй түсэбүүдые амжалта түгэс дүүргэһэнэйнгээ түлөө комбинадай коллектив 1966 ондо Ленинэй орденоор шагнагдаа һэн. Агуу ехэ Октябриин 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан социалис мүрысөөндэ РСФСР-эй мяханай промышленностиин предприятинуудай дундаһаа түрүүлжэ, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, ВЦСПС-эй Дурасхаалай улаан тугта хүртэнхэй. Тиихэдэ СССР-эй 50 жэлэй ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөөнэй дүнгөөр РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, ВЦСПС-эй, Министрнүүдэй Соведэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа һэн.

Л. СИНЕГРИБОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Нэгэдэлэй үүсэлэлгын цехэй үүсэлэгшэдэй бригадир Т. Г. Разуваева; 2. Консервын баанха бүтээлгын цех.

А. ШОНЖОЛОВОЙ фото.

«БУРЯТГЕОЛОГИЯ»

НЭГЭДЭЛ

БАЙГААЛИИН НӨӨСЭНҮҮДЫЕ— ХҮДӨӨ АЖАХЫДА

КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленум СССР-эй Эдеэ хоолой программые баталан абахадаа, хүдөөгэй барилгын баазые үргэдхэхэ, хүдөө ажахые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ гүн ехэ зорилгонуудые табиһан байна. Эндэ эмхидхэлэй үргэн ехэ хүдэлмэритэй хамта газар тарьялангые шанаржуулан һайжаруулха, минеральна үтэгжүүлгээр хангаха хэмжээнүүд хараалагдана. Тус хэмжээнүүдые бэелүүлгэдэ бидэ, геологууд, горитой хубитала оруулха үялгатайбди.

Манай Ажалай Улаан Тугай ордено «Бурятгеология» нэгэдэлэй геологууд һүүлэй жэлнүүдтэ Буряад оронойнгоо газар дайда дээрэ горитой ехэ хэмжээнэй шэнжэлгэнүүдые ябуулжа, агрономическа рудануудай хэдэн олон хэбтэшэнүүдые нээһэн байна. Тэдэ хэбтэшэнүүд минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилхэ түүхэй эдэй найдамтай бааза болохо гэжэ тоологдоно.

Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй районуудта минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилхэ эгээл түрүүшын предприяти Забайкалиин апатидай завод болохо юм. Тус завод «Бурятгеология» нэгэдэлэй 1969 ондо нээһэн Ошурковай уурхайн апатидай руда ашаглаха байна. Тэндэ заводой дүүрэн хүсөөрөө 27 жэл соо хүдэлхэ рудагай нөөсэ бии гэжэ элирүүлэгдэнхэй. Заводой түрүүшын ээлжээн 1988 ондо ашаглалгада оруулагдажа, жэлдээ 1 миллион 500 мянган тонно апатидай концентрат гаргаха юм.

Хүдөө ажахыда шухала хэрэгтэй ашагта малтамалнуудай нөөсэнүүд Зүүн Саянай оршондо олдоһон байна. Тэндэ 10—20 километр үргэнтэй фосфоридай хэбтэшын зурууд гурбан зуугаад километртэ һунадаг. Эдэ зуруудай урда талань тодорхойгоор шэнжэлэгдэнхэй. Тэндэ хамта дээрээ 159 миллион тонно нөөсэтэй Ухаа-Голой, Боксоной, Хара-Нуурай хэбтэшэнүүд оршоно. Тэдэ хэбтэшэнүүд гүйсэд шэнжэлэгдэжэ, шанарынь, хэмжээниинь элирүүлэгдэнхэй. Тиин тэндэ минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилхэ завод бариха арга бии гэжэ тоологдоно.

Мүн тиихэдэ Байгал-Амарай түмэр зам шадарай газар дайда фосфатна хэбтэшэнүүдээр баян юм. Шэнэ Уоян станциһаа хойшо 80 километрэй газарта оршодог Сынныркэ хэбтэшэ илангала һонирхолтой. Тэндэхи хэбтэшэ калийна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилхэ түүхэй эд болоно. Тэрэ хэбтэшые шэнжэлхэ, ашаглаха арга бэдэрхэ талаар ороноймнай эрдэмшэнжэлэлгын долоон институт хүдэлжэ байнхай.

Мүнөө ашаглагдажа байһан Бүлюутын уурхайда шэнжэлгын хүдэлмэри ябуулагдажа, тэндэхи известнягууд хужартай газар элдүүрилхэдэ хэрэглэгдэхэ, мүн малай тэжээлдэ нэмэгдэхэ байна гэжэ элирүүлэгдөө. Тэрэнэй нөөсэ 41 миллион тонно болохоор багсааглана.

Кабанскын, Прибайкалиин, Баргажанай районуудта торфын нөөсэнүүд шэнжэлэгдэнэ. Тэдэ нөөсэнүүд 10 миллион 86 мянган тонно болохоор. Торф мүн лэ үтэгжүүлгэдэ хэрэглэгдэхэ.

Газар тарьялангые үрэжэлтэй болгохо, малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ талаар Ярууны, Хиагтын районуудта олдоһон цеолидууд хэрэглэгдэхэ байна. Тэрэниие гүйсэд шэнжэлхэ талаар манай нэгэдэл 1989 он болотор ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин Буряадай филиалтай ехэ хүдэлмэри ябуулха ха юм.

Газарай мелиораци гээшэ Эдеэ хоолой программын шухала хуби болоно. Ган гасуурта ударилтай Буряад орондо газар тарьялан уһалха гээшэ шухала хэрэгтэй. Мелиоративна түхеэрэлгэнүүдые бариха проектээр бүри арбадахи табан жэлдэ бидэ гидрогеологическа ба инженерно-геологическа шэнжэлгэнүүдые эхилһэн байнабди. Тиигэжэ Ивалгын голдо, Борьёогой талада, Кабанскын райондо ехэ шэнжэлгын хүдэлмэри хэглээ.

Мүн тиихэдэ барилгын материалнуудай хэбтэшэнүүдые шэнжэлхэ ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Мүнөө үедэ Буряадай республикын газар дайда дээрэ барилгын материалнуудай 23 хэбтэшэ шэнжэлэгдэжэ, хүдөө ажахын организацинуудта ашаглалгада үгтэһэн байна. 1983 оной туршада үшөө найман тиимэ хэбтэшэ шэнжэлэгдэжэ ашаглалгада оруулагдаха юм. Тэдэ шэнжэлгэнүүдэй дүнгөөр харахада манай республикын хүдөөгэй районууд барилгын материалаар гүйсэд хангагданхай байна гээд тэмдэглэмээр. Барилгын материалнуудые үйлэдбэрилхэ предприятинуудые хэбтэшэнүүдтэ дүтэ бариха хэрэгтэй.

Республикын хүдөө ажахыда хэрэгтэй ашагта малтамалнуудай нөөсэнүүдые багсаажа үзэхэдэ, тэдэнэр гансашье нютагайнгаа хэрэглэмжые хангаха бэшэ, мүн оронойнгоо бусадшье районуудта туһаламжа хүргэхэ аргатай байна. Тиимэһээ Буряад оронойн байгаалиин баялигые ашаглалгада ороноймнай бусадшье область, хизаарнууд хабаадаха болоно.

П. ЛАМАТХАНОВ.
«Бурятгеология» нэгэдэлэй
геологическа таһагай ахалагша
геолог.

«ЭЛЕКТРОМАШИНА»

ЗАВОД

МАНАЙ ОМОГОРХО...

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи гол жэл... публикымнай ажалшадта онсо удха шанартай. Юуб... дэ, Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ... та ойе угтахаяа байнабди. Энэ ойдо зорюулаг... социалис мүрысөөн жэлэй эхинһээ предприяти... торнай эршэдэнхэй. Жэлэй түрүүшын кварталай ... гай ажалай дүнгүүдээр цехүүдэй дундаһаа Г. М. З... ревой хүтэлбэрилдэг 2-дохи цехэй коллектив, масте... участогуудай дундаһаа Г. А. Галужевскаягай ... участогай хүдэлмэришэд мүрысөөндэ түрүүлжэ... Предприятиингаа гүрэнэй даабари амжалта түгэс... гэхэ хэрэгтэ 2-дохи цехэй изолировщица Г. В. Брау... рэл цехэй обмотчица Н. Н. Дубровина, 1-дэхи ... электро-гагнууршан В. П. Халмагаров, 10-дахи цех... лигшэ З. П. Богомазова, 3-дахи цехэй гагнууршан ... Бальжинимаев гэгшэд горитой хубитаяа оруулалса...

Манай завод— Улаан-Үдын томо ехэ предприя... дай нэгэн. Бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүдээр, хүсэ... техникээр зэбсэгжэһэн «Электромашина» заводнай ... үе сагай үйлэдбэриин эрилтэнүүдтэ гүйсэд хара... предприяти болонхой. Энэ хадаа арадаймнай ажахы... жэлэй хүгжэлтын үрэ дүн мүн. Заводой хүгжэлты... тарай хуудаһа һэхэжэ харахада, һонинишье, гайхамш...

1920 он. «Экономия» гэжэ түрүүшын партячейк... нечно-слесарна мастерской байгуулха гэһэн шийд... абаба. 1981 оной мартын 7-до мүнөөнэй «Спортто... магазинай байшан соо 1 токарна, 1 үрэмдэлгын ст... дүшэ тодхожо, коммунист Адольф Викторович М... вичэй хүтэлбэри доро тус мастерской байгуулагдаб... хүдэлмэришэдһоо бүридэһэн мастерскойн коллектив... даа өөрынгөө зэр зэмсэг хэрэглэдэг һэн. Юуб гэхэд... дэб зэмсэг тэндэ үгы байгаа.

Тэрэ үедэ түмэр болбосоруулдаг энэ мастерской ... род соогоо ори гансахан һэн. Промышленна предп... нуудые эгээлэй юрын детальнуудаар хангадаг, мү... байрын элдэб хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг һэн. ... хэдэ тэндэ мори тахалдаг, саахар, конфетын ... мэр баанхануудые хэдэг, мүн столово, больница, ү... дэй байшан, гуталай мастерской, шэлэй заводой ... гуталай фабрикын захилнуудаар модооршье дарха ... бэлэй.

1927 онһоо заводой мүнөө байһан газарта механи... шудхалгын мастерской баригдажа эхилбэ.

1931 ондо 8 токарна, 3 харуулдалгын, 2 револь... 2 мүлилгын, 3 үрэмдэлгын, 2 фрезернэ болон бус... станогуудаар, мүн 15 электромотороор, 50 морин... сэтэй локомобиляар хангагдаһан 4 цехтэй (шэрэм... зэд шудхалгын, кузнечнэ, механическа, слесарно-... ралгын) «Механлит» завод байгуулагдаба. Арад... хэрэглэмжэ хангаха эд бараа гаргахаһаа гадна, «М... лит» завод «Альветер», «Гарда» түхэлэй насосуудые, ДнепроГЭС, Магнитка, ХТЗ, Улаан-Үдын ЛВРЗ гэх... Эхэ оронойнгоо асари ехэ барилгануудые арматураа... гажа эхилбэ. Энэ заводой 1931 ондо бүтээһэн про... 604 мянган түхэригтэ хүрэбэ. Харин удаадахи жэ... 2 миллион шахуу түхэригэй продукци гаргагдаһан... на. «Механлит» заводой гаргадаг продукциин номен... рашье олошороо. Элдэб техникэ, түхеэрэлгэнүүдэ... тальнууд бүтээгдэдэг болоо. 1937 онһоо трактор з... рилагдажа эхилээ һэн.

1946 он. ЗИС-21 түхэлэй автомашина, трактор ... двигательнүүдтэ капитальна заһабарилга хэгдэнэ. Т... дэ запчастьнууд, шахтова вагонеткэнүүд бүтээг... арад зоной үргэн хэрэглэмжын эд бараан гаргагдана.

1950—1960 онуудта автомашина, автокран, тра... электро-хюрөө, ПЭС-12-200 түхэлэй генератор болон ... гательнүүд заһабарилагдана.

1960 онһоо «Механлит» завод машина бүтээлгы... дукци гаргажа эхилбэ.

Гүрэнэй түсэбүүдые амжалтатай һайн дүүргэһэнэй түлөө, мүн эрхим шанартай «АО-3» болон «ВАСО... хэлэй электродвигательнүүдые зохёон бүтээһэнэй түлөө 1971 ондо заводнай «Хүндэлэлэй Тэмдэг» ... ноор шагнагдаа һэн.

20-дохи онуудай үедэ тон юрын зүйлнүүдые бүт... мастерскойһоо мүнөө үе сагай эрдэм, техникын һү... түйлалтануудаар зэбсэгжэһэн гүндүү томо предп... болотороо заводоймнай ургалта хадаа ленинскэ пар... сэсэн мэргэн хүтэлбэри доро арадай ажахын анхан ... нашье үзэгдөөгүй түргэн хүгжэлтые гэршэлнэ. З... томнай бүтээгдэһэн продукци ороноймнай алишье ... ланда хэрэглэхэһээ гадна, хилын саагууршье суурх... Манай электродвигательнүүд СЭВ-эй бүхы оронууд... Англи, Франци, Итали, ФРГ Бельги, Швейцари ... болон бусадшье хари гүрэнүүд руу эльгээгдэдэг б...

КПСС-эй XXVI съездын, мүн КПСС-эй ЦК-гай уд... хи Пленумүүдэй гүн удхата хараа түсэбүүдые б... дээрэнь бэелүүлхын түлөө заводоймнай коллектив ... хүсэеэ элсүүлнэ. Түрэл республикынгаа 60 ... лэй ойе үшөөшье үндэр амжалтануудтайгаар ... таха ёһотойбди. Юуб гэхэдэ, арадайнгаа ажахы... саашаа һалбаран хүгжэхын түлөө, мүн дай жүрөө... капиталис гүрэнүүдэй ядерна буу зэбсэг бүтээлгые ... хахын, дэлхэй дээрэ хэтэ мүнхэдөө амгалан бай... тогтохын түлөө бидэ, хүдэлмэришэн анги, бүхы хүс... далаа элсүүлэн оролдохо уялгатайбди.

А. МУХРА...
«Электромашина» заводой завкомой түрүүлэгш...

ХҮГЖЭЛТЫН НАЙДАМТАЙ АЛХАМУУД

«Россин урдын национальна заха хизаарнуудые, шадаал һаа түргэнөөр, түбэй хүгжэлтын хэмжээндэ хүргэхэ гэһэн манай экономическа политика Совет засагай түрүүшын жэлнүүдһээ баримталагдажа байгаа. Энэ зорилго амжалтатайгаар шиидхэгдээ... Гээгдэнги заха хизаар... мүнөө байхагүй», —гээд партиин XXVI съездэдэ КПСС-эй ЦК-гай тоосоото элидхэл дотор тэмдэглэгдээ һэн.

Энээнэй элитэ жэшээ — Буряадороной мүнөө үеын экономико, олон һалбарита промышленность. 1923 онойхитой жэшэжэ үзэхэдэ, республикын промышленна үйлэдбэри 1434 дахин дээшэлээ. Тэрэнэй индустриальна түхэл шарайе машина бүтээлгэ, прибор бүтээлгэ, элшэ хүсэнэй, шулуу нүүрһэнэй, электротехническэ, горнорудна, ой модоной, модо болбосоруулгын, барилгын материалнуудай, хүнгэн эдеэ хоолой промышленностьнууд тодорхойлно. Манай предприятинууд дээрэ бүтээгдэһэн зүйлнүүд оронойм олон хизаар ба областьнуудта, хилын саанахи хэдэн арбаад гүрэндэ эльгээгдэнэ.

Энэ ургалтын эхин шатынь тоо, баримтанууд һонирхолтой. 1923 ондо эндэ 16 жэжэ предприяти бии байгаа. Тэндэ спирт, пивэ, шэл үйлэдбэрилэгдэдэг, хүдөө ажахын зарим нэгэ түүхэй эд буйлуулагдадаг һэн. Энэ тойрон хүсэ багатайхан ори ганса электростанци бии һэн. Бүхы хүдэлмэришэдэй тоо 854 хүн байгаа. Зүгөөр энэ «промышленность» граждан дайнай жэлнүүдтэ ехээр һандаргагдашаһан байжа, тэрэниие һэргээн бодхоохо шухала болоо.

Республикын бии болоһон сагһаа хойшо индустрижүүлгэ захалаа юм. Түрүүшээр жэжэ, хожомоо улам бүри томо предприятинууд баригдажа эхилээ. Ороной холын районуудта түсэбэй ёһоор промышленностиие һуурижуулха гэһэн партиин X ба XII съезднүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, Коммунис парти болон Совет гүрэн тэрэниие экономическа, соёлой болон социально-политическэ хүгжэлтые хурдадхаха шухала эрхэ нүхэсэл гэжэ тоолоо. Буряад ороной социалис индустрижүүлгэ хадаа гүнзэгы ехэ, бүхы талые баримталһан социальна хубилалта болоһон байна. Тэрэниие бэелүүлхэ үедөө республикын ажалшад ород болон СССР-эй бусад арадуудай аха дүүгэй хани барисаае ба үнэн зүрхэнэй туһаламжые бэе дээрээ үзэһэн байха юм.

Буряадай АССР-эй байгуулагдаһанай удаа баригдаһан түрүүшын предприяти — Улаан-Үдын модоной завод 1924 ондо хүдэлгэгдэжэ захалһан намтартай. Тэрэнэй удаа нэгэ хэдыхэн болоод лэ Буряад ороной гигант—тэрэ сагта ороной зүүн тээ эгээн томо предприяти — Улаан-Үдын паровоз-вагон заһабарилгын завод баригдажа захалаа. Нэгэдэхи табан жэлэй туршада оньһожоруулагдамал шэлэй завод, орон дотороо томо гэжэ тоологдодог Улаан-Үдын мяха-консервын комбинат, талха татадаг комбинат бодхоогдоһон байна. Холын Захааминда Зэдын вольфрам-молибденэй комбинат хүдэлжэ ороо. Галуута-Нуурай эрьедэ шулуун нүүрһэнэй шахтанууд бии болоо. Эдэ жэлнүүдтэ Улаан-Үдэһөө Наушки станци хүрэтэр түмэр зам баригдаа.

Индустрижүүлгын зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ гүрэн ехэ мүнгэ, материальна хэрэгсэлнүүдые, техникэ үгөө. Буряад ороной промышленна предприятинуудые барилгада ба ашаглалгада ороной хүдэлмэришэн анги сэгнэшэгүй ехэ туһа хүргэһэн байна. Москва болон Ленинградһаа, Свердловск, Ростов-на-Дону болон Харьковһаа, Ураалһаа, Казахстанһаа болон бусад республикануудһаа мэргэжэл шадабаритай хүдэлмэришэд, технигүүд, инженернүүд эльгээгдээ һэн. Эдэнэр барилгашадай, хабсаргагшадай коллективүүдэй голынь болоҗо, барилга хэхэеэ хүдөө нютагуудһаа ерэһэн үсэгэлдэрэй малшад, тарьяашад, ангуушадта эрдэм мэдэсээ, дүй дүршэлөө, революционно хүсэл эрмэлзэлээ эдэбхитэйгээр дамжуулһан байха юм.

Тэдэ жэлнүүдтэ ерээшэдэй олонхинь предприятинуудые бариһанайнгаа һүүлээр тэндээ хүдэлхөөр хододоо үлэһэн байна. Эдэнэрэй нэрэ бүхы республика дотор мэдээжэ. Эдэнэр — ЛВРЗ-гэй суута хүдэлмэришэд Социалис Ажалай Геройнууд Б. З. Поздеев, Г. И. Коваленко, П. П. Милин, нарин сэмбын комбинадай мастер А. М. Шалобало, шэлэй заводой хүдэлмэришэд В. Ф. Аксенович, Ф. В. Жуков, паровозуудай машинистнүүд С. С. Калинин, В. М. Лазаренко, мяханай комбинадай хүдэлмэришэн И. Н. Тимошук болон бусад олон хүнүүд. Хүдэлмэришэн ангиин эльгээһэн түлөөлэгшэд интернациональна ба патриотическа уялгаяа бэелүүлхэ талаар ёһотой һайн жэшээ харуулаа.

Урдань гол түлэб малшадаар хүдэлжэ байһан ажалша буряадуудые промышленна үйлэдбэридэ дадхааһаниинь илангаяа ушар удхатай. Тиигэжэ түрүүшын табан жэлһээ захалан Улаан-Үдын түрүү барилгашадай зэргэдэ уран гартай Чойбон Цыбиков найдамтайгаар хүдэлжэ ябаа. Барилга дээрэ, барилгын материалнуудай промышленностьда гайхамшагта амжалтануудые түйлаһанайнь түлөө Ч. Цыбиковтэ Социалис Ажалай Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо һэн. Түмэр замай транспортын хэрэгсэлнүүдые заһабарилгада амжалтануудые түйлаһан ЛВРЗ-гэй ветеран А. Н. Ошировта Социалис Ажалай Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоһон байна. Галуута-Нуурай шахтануудай мэргэжэл ехэтэй проходчик, бригадир, Сэлэнгын малша хүбүүн ябаһан Г. Д. Тучинов Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртөө.

Габьяата ажалаараа хүдэлмэришэнэй нэрэ хүндые суурхуулһан республикын солото хүнүүд, Социалис Ажалай Геройнууд Д. К. Тумурова, К. И. Филиппова, И. Т. Кихо, В. И. Немочин, Н. Ф. Семенов, И. А. Костромин гэгшэд алдаршанхай.

Буряад ороной социалис индустрижүүлгэдэ эхи табиһан Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводые хүдэлмэришэнэй кадрнуудые һурган бэлдэхэ гуламта гэжэ хүндэтэйгөөр нэрлэнэбди. Тэрэнэй коллектив олохон предприятинуудта шадабаритай бэрхэ кадрнуудые бэлдэжэ үгөө юм. ЛВРЗ-гэй хүдэлжэ захалһан сагһаа хойшо тэрэнэй 18 мянга гаран ажалшад орден болон медальнуудаар шагнагдаһан жэшээтэй. Техническэ мэргэжэлэй һургалсалай эмхи зургаанууд 200 мянга гаран хүдэлмэришэдтэ мэргэжэл олгоо. Мүнөө республикын промышленностьда 60 шахуу үндэһэ яһанай түлөөлэгшэд эбтэй нэгэ бүлэ болон ажаллана.

Мүнөө үеын манай промышленность түрүүшын табан жэлнүүдэй хэмжээе олон дахин үлүүлээ. 1982 ондо Буряадай АССР-эй промышленность 1 миллиард 683 миллион түхэригэй наймаанай продукци бүтээһэн байна. Энэнь дайнай урда тэдэ жэлнүүдтэ хамта дээрээ үйлэдбэрилэгдэһэнһээ ... лээд ехэ. 1980 ондо гаргагдаһан бүхы продукци 1940 онойхиһоо 14 дахинһаа үлүүгээр ... байха юм.

Үйлэдбэриин бүридэл хубилаа, научно-техническэ хүгжэлтэтэй холбоотой һалбаринуудай ... гол һуури эзэлдэг болонхой. Республикын промышленностьда 200 шахуу нэгэдэл, комбинат, предприяти тоологдоно. Түрүүшын табан жэлнүүдэй ... ашаглалгада оруулагдаһан предприятинуудай ... рэлгэнүүд бүхыдөө тооной шэнэлэгдээ, тэдэ... риманиинь үндэһөөрөө хубилгагдаһан байна... шээнь, мүнөөнэй «Электромашина» ... дые урдын «Механлидтай» гү, али «Теплотехник» заводые «Металлоширпотребтэй» сасуулхад... ааб даа.

Мүнөө үедэ республикын предприятинууд вольфрамай концентрат, химическэ сэбэр ... менттэй известняк, перлит, доломит, шулуун ... һэ малтан абана, электромашинануудые, ... бильна крануудые, тракторай ашаагаа өөр... гадаг тэргэнүүдые, пилорамануудые, уһа ... суднануудые, технологическа хэрэгсэлнүүдые, саһа угаадаг машинануудые, шаажан гүйлгын ... һартануудые, шэл, цемент, шифер, целлюлоза... тон, нооһон бүд, нэхэмэл хубсаһа, ... загаһанай консервэ, кондитерскэ зүйлнүүд ... бусад продукци үйлэдбэрилэн гаргана.

Буряад орондо бүридэлөөрөө олон һалбарита экономическа талаараа нилээд томо, индустриальна шухала дүнгүүдээрээ мүнөө сагай ... нөөсэ хүсөөрөө урагшатай ба бүхы дээрээ ... үрэтэй ажахын комплекс байгуулагдажа, ... арадай ажахын бүхэли комплексын таһаршагүй ... бинь болонхой.

...ИНДУСТРИИН ХҮСӨӨР ҺАЛБАРНА

КОММУНИСТНУУД ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

...рынгөө байгуулагда... жэлэй ойе манай ...лмэришэд аргагүй ...й, ажалай ба поли... ...эр ехэ эдэбхи үүс... ...н байдалда угтаа ...алдарта ойе БАМ ...нойимнай жара га... ...яһатанай түлөө... ...ан ёһолоо. Харин ...га-хабсаралгын 608-... ...дын коллектив 27 ...атанһаа бүридэдэг

...н үдэрһөө комму... ...нэ олонациональна ...ые эмхидхэгшэ, уда... ...үсэн болоо һэн. ...үүд түрүүшын ба... ...й эбтэй зэргэдэ ...өөрынгөө ошото ха... ...өөр, урагшаа даб... ...эр жэшээгээр бидэ... ...жуулдаг, ажабайда... ...шын бэрхэшээлнүү... ...ска, ерээдүй тээшэ ...ые һургадаг һэн. ...коммунистнууд мү-рысөөнэй манлайда олониие ударидан дабшаһаар.

Эгээл тиимэ зоной нэгэнтэй, Социалис Ажалай Герой, коммунист Виктор Иванович Лакомовтай эндэ золгохо хубитай байһандаа би баясадагби. Тэрэ манай ВЛКСМ-эй XVII съездын нэрэмжэтэ комсомол-залуушуулай отрядай командир байһан юм. Би тэрээнһээ ганса ажалай, мэргэжэл шадабариин бэшэ, мүн ажабайдалай, үзэл бодолой һургаал абааб гэжэ һанагшаб. Тиимэһээл дүрбэн жэл болоод байхада, тон иимэ Бүхэсоюзна габшагай, ВЛКСМ-эй XVIII съездын нэрэмжэтэ отряд толгойлхо эрхэдэ хүртөөд, тэрэ отрядаа Кичерэдэ ЛЭП-эй самсаал сабшахые гаргаад байхадаа, би өөрынгөө түрүүшын һурган хүмүүжүүлэгшэ, коммунист В. И. Лакомовһоо бүхы талаар жэшээ абахые оролдогшо бэлэйб. Тэрэ ганса үгөөрөө бэшэ, мүн өөрынгөө ажалай үльгэр жэшээгээр хүниие ударидажа шададаг хүн юм. КПСС-эй гэшүүндэ абтажа, зониие ударидаха эрхэдэ, этигэл найдабарида хүртэхэдөө, би тиимэл коммунист болохоб гэжэ сэдьхээ һэм.

Нэгэ иимэ ушар хөөрэһүү. Һаяхан БАМ дээрэ ерэһэн залуухан хүбүүд модо отолон урадхуулгын хүшэр хүндэ ажалай һүүлээр үглөөгүүр бодожо ядашахадань, эгээл түрүүлэн майханһаа намайе дахан коммунистнууд Константин Хамицевич, Николай Шамына, Александр Чешко, Геннадий Лучина гэгшэд гараа һэн. Манай һүүлээр уданшьегүй бусаднай гараа...

«Амжалта», «илалта» гэһэн үгэнүүд БАМ дээрэ саг үргэлжэ дуулдадаг. Эдэ үгэнүүд манай хүдэлмэридэ коммунистнуудай нүлөөе элеэр харуулна гээд тэмдэглэмээр. Жэшээнь орон доторнай «СССР-эй 60 жэлэй ойдо — габшагай ажалай 60 недели!» гэһэн дүлэтэ уряагай орон доторнай зэдэлхэдэнь, «БАМтоннельстрой» трестын 11-дэхи тоннельнэ отрядай коллектив урдань үзэгдөөгүй амжалта туйлан, һара соо 300 метр транспортно-дренажна штольни малтажархёо һэн. Энэ хэрэгые имагтал эндэхи 49 коммунист толгойлоо бшуу. Тэрэ үеын партийна суглаанайнь протокол иража харабалтнай, дайнай үеын суглаануудайхидал тон адли, олон үгэгүй, удха түгэс байхал.

ССР Союзай алдарта ойе угтуулһан социалис мүрысөөнэй долгин соо манай ороной элдэб үндэһэ яһанай арадай хани нүхэсэл, бэе бэедээ туһалалсан хүдэлхэ харилсаан харагдана. Энэ манайшье комсомол-залуушуулай бригадын ажал хэрэгүүд дээрэ элеэр харагдана. Һүүлэй жэлдэ манай бригада ургажа, анханда 16 хүн байһанаа 37 хүн болообди. Гэбэшье бригадымнай гол хүсэниинь һүхэ хюрөөгөөр гүн тайгын дундуур ерээдүйн харгын самсаал татажа эхилэгшэд үлэнхэй. Тэдэнэр энэ хугасаа соо ургаа, хүмүүжээ, хатуужаа. Олонхинь партиин гэшүүд болонхой. Мүнөө тэдэнэй зоригые юугээршье мохоохогүйш. Одоол хани нүхэсэлдөө, хамтынгаа хүсэ шадалда батаар этигэһэн, эгэршэгүй эрмэлзэлтэй хүн ха юм.

Манай бригада ССР Союзайнгаа байгуулагдаһаар 60 жэлэй алдарта ойе амжалта түгэс ажалаараа тэмдэглэн угтаад, Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн баярай жэлые эршэтэй шударгыгаар, эдэбхи үүсхэлтэйгээр угтахые бэлдэнэ. Жэлэй түрүүшын кварталайшье, дүрбэн һарыншье түсэб үлүүлэгдэн, болзорһоо урид дүүргэгдэв. Автономито республикын алдарта ойе ажалай бэлэгтэйл угтаха байхабди.

В. АКСЕНОВ,
608-дахи СМП-гэй бригадир, КПСС-эй XXVI съездын делегат.

ЕРЭЭДҮЙМНАЙ ЕХЭ ХҮГЖЭЛТЭ

ХЭНЭЙШЬЕ мэдэһээр, промышленностиин хурдан түргэн хүгжэлтэ хадаа арадай ажахын ниитэ хүгжэлтын гол эшэ үндэһэн болодог гээшэ. Тиимэһээ промышленностиие хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана. Гэхэтэй хамта промышленностиин хүгжэлтэ элшэ хүсэнэй хүгжэлтэһөө дулдыдадаг гээшэ. Тиимэл хадань ойрын арбан жэлдэ электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгые эрид дээшэлүүлхэ зорилго табигдана. Тэрэнэй тула Гусиноозерско ГРЭС-эй хоёрдохи ээлжээ, Улаан-Үдын хоёрдохи ТЭЦ-ые түргэн болзор соо ашаглалгада оруулха байна. Саашадаа арбан гурбадахи табан жэлдэ Витим мүрэн дээрэ Мокско гидроэлектростанциин барилга эхилхэ түсэб СССР-эй Энергетикын ба электрификациин министерствэдэ табигданхай.

Мүнөө баригдажа байһан элшэ хүсэнэй түбүүдые түлишөөр хангахын тула, бүри ерэхэ жэлһээ Түгнын шулуун нүүрһэнэй хэбтэшэ ашаглаха уурхайн барилга эхилхэ юм. Бүри мүнөө жэлдэ энэ хэрэгтэ «Востсибуголь» нэгэдэл 1 миллион түхэриг мүнгэ зөөри һомолһон байна. Яруунын, Хориин болон Хэжэнгын районуудай предприятинууд болон организацинуудые түлишөөр хангаха Дабаан-Горхоной шулуун нүүрһэнэй уурхай арбадахи табан жэлдэ ашаглагдажа эхилээ һэн. Тиин энэ табан жэлэй һүүл болотор тус уурхай проектнэ хүсэндөө хүргэгдэхөөр хараалагдана. Бэшүүрэй, Хяагтын, Зэдын районуудай предприятинууд Охин-Булагай шулуун нүүрһөөр хангагдаха хараатай юм. Тэрэ уурхайн барилга 1984 ондо эхилхээр түсэблэгдэнхэй. Түнхэнэй районие түлишөөр хангаха Ахалигай шулуун нүүрһэнэй уурхай арбан хоёрдохи табан жэлдэ баригдажа эхилхэ байна.

Республикын промышленностиин саашанхи хүгжэлтэдэ үнгэтэ металлнуудые олзоборилго шухала һуури эзэлхэ. Энэ талаар Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадые, Хяагтын плавиково-шпадай уурхайе үргэдхэхэтэй хамта, Яруунын райондо Озёрно шанаржуулгын комбинат баригдажа байнхай. Мүн комбинадай барилгые хангаха бааза эмхидхэгдэжэ, Сосновоозерск—Озёрная гэжэ 110 киловольт хүсэтэй электрын элшэ хүсэ дамжуулха лини татагдаха юм.

1984 онһоо Черемшанска кварцидай карьер баригдажа эхилхэ. Тэрэ карьерһээ абтаха түүхэй эд гансашье үнгэтэ металлургида бэшэ, мүн хара металлургиц, барилгын материалнуудай, машина бүтээлгын промышленностиин предприятинуудта хэрэглэгдэхэ юм.

Үнгэтэ металлургиин хүгжэлтэ тухай хэлэбэл, ерэхэ жэлдэ Хойто-Байгалай райондо Холоднинско шанаржуулгын комбинадай барилгын технико-экономическа баримталга хэгдэжэ, барилга эхилхээр хараалагдана. Саашадаа Баунтын райондо Ирокиндинскэ, Ахын райондо Холбын хэбтэшэнүүдые ашаглаха предприятинууд баригдахаар түсэблэгдэнэ.

Буряад ороной промышленностиин ерээдүйн ехэ хүгжэлтэтэй хамта машина бүтээлгэ болон металл болбосоруулга үргэдхэхэ юм. Энэ шухала һалбари һүүлэй жэлнүүдтэ нилээд хүгжөө, саашадаа бүри хүрдан түргэнөөр хүгжэхэ байна. Ойрын жэлнүүдтэ Улаан-Үдэ городто металл болбосоруулгын хоёр предприяти бодхоогдохо. Мүн тэрэнэй хажуугаар Северобайкальск городто арбан гурбадахи, арбан дүрбэдэхи табан жэлнүүдтэ Бабушкин, Хяагта городуудта шэнэ-шэнэ заводууд баригдахаар түсэблэгдэнэ.

Машина бүтээлгын һалбариие хүгжөөлгэдэ һомологдоһон мүнгэн зөөри байгша, мүн арбан хоёрдохи табан жэлнүүдтэ хүдэлжэ байһан предприятинуудые һэльбэн шэнэлхэ, үргэдхэхэ хэрэгтэ зорюулагдаха юм. Энэ хугасаа соо Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын, «Электромашина», «Теплоприбор», судна бүтээлгын, Сэлэнгын туршалгын заводуудай, «Бурятфермаш» нэгэдэлэй болон бусад олон предприятинуудай үйлэдбэриин хүсэнүүд үргэдхэгдэхэ байна.

Буряад орон Зүүн Сибириин болон Забайкалиин ой модоор эгээл баян районуудай нэгэн гэжэ суурхадаг. Манай ой тайгада бэлэдхэгдэһэн модон, мүн модоной продукци ганса республика доторой хэрэглэмжые хангадаг бэшэ, мүн оронойнгоо олон экономическа районуудта, хилын саанахи оронуудташье эльгээгдэдэг. Тиимэһээ энэ һалбари саашадаашье хүгжөөгдэхэ байна. Республикын түбэй районуудта, мүн Байгал шадарай ой тайгада модо отололгые хэмтэй болгохо шиидхэбэриин абтаһан шалтагаагаар модо бэлэдхэлгые республикын зүүн хойто холын районуудта эрхилэгдэхээр түсэблэгдэнэ. Тиин бүри мүнөө табан жэлһээ модо бэлэдхэлгын Витимэй шэнэ предприяти эмхидхэгдэжэ эхилхэ юм.

Мүн бэлэдхэгдэһэн модые комплексноор болбосоруулжа, ой модоной нөөсые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ зорилго табигдана. Тиин Сэлэнгын целлюлозно-картоной комбинадта гидролизно-дрожжиин ба картон хайрсагай заводуудые барихаар хараалагданхай.

Хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленность ехээр хүгжөөхэ. Эндэ түрүүшын ээлжээндэ Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадта камвольно-ээрэлгын цех баригдахаар түсэблэгдэнэ. Юуб гэхэдэ, тус комбинадта ноохо угаалгын үйлэдбэриин үгыһөө болохо, нэхэмэл гадар хубсаһанай фабрикада ороной ондоо районуудһаа утаһан асарагдадаг байна. Мүн тиихэдэ республикын ниислэл хотодо жэлдээ 500 мянган паар һэеы гутал гаргаха шэнэ фабрика баригдаха юм.

Эдеэ хоолой промышленностиин хүгжэлтэ тухай хэлэбэл, Улаан-Үдэ городто кондитерска зүйлнүүдтэй хилээмэнэй завод, Гусиноозерск, Северобайкальск городуудта хилээмэнэй ба һүнэй заводууд, Выдрино поселогто аршаан амһарталха заводууд баригдаха байна. Озёрно шанаржуулгын комбинадай баригдахада, тэндэ мяханай, хилээмэнэй заводууд бодхоогдохо. Мүн тиихэдэ Улаан-Үдын, Наушкын, Баргажанай-Адагай мяханай комбинадуудай үйлэдбэри шэнэлэн үргэдхэгдэхэ юм.

Республикын, илангаяа Улаан-Үдын ажалшадые үндэгөөр гүйсэд хангахын тула Сотниковын шубуунай фабрикые үргэдхэхэ, мүн Галуута-Нуур станцида, арбан хоёрдохи табан жэлдэ Хойто-Байгалай районой Уоян посёлогто шубуунай фабрика бариха түсэб табигданхай. Гадна Загаһанай промышленностиин министерствын түсэблэлгөөр Галуута нуурта ба Яруунын нуурай эрьедэ ажахынууд эмхидхэгдэжэ, омоли, хилмэ загаһа үсхэбэрилхэ Сэлэнгын завод баригдаха юм.

Промышленностиин хүгжэлтэ хүдөө ажахытай таһаршагүй холбоотой гээд хүн бүхэндэ мэдээжэ. Республикын промышленностиин ерээдүйе түсэблэхэдөө, тэрэнэй хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ үзүүлхэ нүлөөн заатагүй хараада абтадаг гээшэ. Энэ табан жэл соо Селенгинск посёлогто сүүдхын туршада 400 тонно холимол тэжээл гаргаха завод баригдажа ашаглалгада үгтэхэ, дам саашадаа арбан хоёрдохи табан жэлдэ томо комбинат болгогдон үргэдхэгдэхэ байна. Хүдөө ажахын мал ажалай машинануудые бүтээдэг, заһабарилдаг заводууд үргэдхэгдэхэ юм.

Промышленна ба соёлой-ажаһуудалай барилгын үргэдхэгдэхэдэ, барилгын материалнууд ехээр хэрэглэгдэхэ болоно. Тиимэһээ барилгын материалнуудай заводуудые бодхоохо шухала. Бүри мүнөө Гусиноозерскдо ханын материалнуудай завод бариха бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэгдэжэ байнхай. Хурамхаанда түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй завод, Заречный поселогто түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээхэ цехтэй заһабарилгын механическа, түмэр-бетон соргонуудай хүдөөгэй барилгын материалнуудай заводууд баригдахаар хараалагдана. Мүн Улаан-Үдэдэ хүнгэн бетон хэрэгсэлнүүдэй, үргэлжэ ханатай гэр барилгын, модо болбосоруулгын заводуудай барилга, үргэдхэлгэ дүүргэгдэхэ. Каменск поселогто түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй завод баригдаха юм. Мүн хүдэлжэ байһан ханын материалнуудай заводууд һэльбэн шэнэлэгдэхэ. Тиигэжэ, жэшээнь, Улаан-Үдын силикатна хирпиисын завод жэлдээ 100 миллион хирпиисэ гаргадаг болохо, Загорскын завод жэлэй 90 миллион хирпиисэ гаргадаг болохо юм. Улаан-Үдын хирпиисын заводто ажалай эрхэ байдал һайжаруулха хэмжээнүүд абтаха.

Эдэ бүхы хэмжээнүүдэй бэелүүлэгдэхэдэ, республикын арадай ажахын бүри ехээр хүгжэхэ байһаниинь дамжаггүй.

Н. ЛОСКУТОВ,
Буряадай АССР-эй Госпланай таһагай начальник.

...ҮРЫСӨӨНЬӨӨ ...ДЭЛЬЭН АМЖАЛТА

...комбинат хадаа оронойимнай текстильнэ про... ...стиин Сибирь болон Алас-Дурна зүгтэхи эгээл ...предприяти юм. Түрүүшын станогой табигда... ...шын метр сэмбын нэхэгдэн гаргагдаһан сагһаа ...жэл болобо. Тэрэ түрүүшын үедэ, дайнай һүү... ...р хүндэ жэлнүүдтэ фабрикамнай жэлдээ 600 ...метр шэрүүн сэмбэ нэхэхэ проектнэ хүсэтэй бай... ...э. Хүдэлмэришэд дуталдаха, сэмбэ нэхэлгын ...ые оронойнгоо олон городуудһаа урижа ...батай бологдоо. Тиигэжэ манай түрүүшын мэр... ...дрнууд Елизавета Николаевна ба Елена Нико... ...нанууд, Анна Фёдоровна Вельмесова, Алек... ...итриевич Кудрявцев, Михаил Антонович Жир... ...н бусад ерэһэн байна.

...хажуугаар эндэхи нютагаймнай залуу басагад ...о түб руу һургуулида ябуулагдадаг байгаа. ...о фабрикадамнай ФЗО-гой һургуули нээгдээ. ...ургуули эгээл түрүүлэн дүүргэгшэдэй дундаһаа ...Ажалай Герой Д. К. Тумурова, 1962 ондо ...Верховно Соведэй депутадаар һунгагдаһан бүд ...М. Е. Афанасьева болон бидэ хүдэлһөөрбди.

...нүүдэй ошохо бүри үйлэдбэримнай хүгжэн ...коллективнайшье ургаа, оньһон түхеэрэлгэ, ма... ...най һэлгэгдээ. 1950 онһоо эхилжэ, фабрикамнай ...наринтар ноохоор пальтогой сэмбэ гаргадаг ...Тэрэ сагһаа «нарин сэмбын» гэжэ нэрэтэй бо...

...онһоо коллективнай «Коммунис ажалай ...ти» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргын түлөө мүрысэжэ ...э. Тиин 1961 ондо КПСС-эй XXII съездын ур... ...энэ нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэйбди. Тиихэдэл ...Шитовэй ударидадаг утаһа ээрэгшэдэй бригадада ...ажалай бригадын хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо ...бүд нэхэгшэд М. Е. Афанасьева, Г. Э. Кова... ...а орёогшо Д. К. Тумурова, слесарь П. Ф. Во... ...шэд коммунис ажалай ударнигууд болоо.

...сагһаа хойшо манай коллектив ажалайнгаа эр... ...эшье һуладхаагүй хүдэлжэ ябаһаар. Товарна ...гаргалгаар манай комбинат республика доторой ...һуури эзэлнэ. 1978 ондо комбинадтамнай Ле... ...комсомолой нэрэ олгогдоо һэн. Энэ хадаа манай ...ажалаараа шалгарһан залуу комсомол басагадай ...рэһэн тэмдэг гэхэдэ, алдуу болохогүй байха. ...предприятимнайшье, коллективнайшье залуу.

...хи табан жэлдэ коллективнай илангаяа ехэ ам... ...хүдэлжэ гараа. Табан жэлэй хорин кварталай ...жандань бидэ РСФСР-эй Текстильнэ промыш... ...ын министерствын ба тус һалбариин хүдэлмэри... ...профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан туг ...һан байнабди. Социалис мүрысөөндэ түрүү... ...ай үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаһанайнгаа түлөө ...аймнай жаран хүдэлмэришэд Эхэ оронойнгоо ...медальнуудта хүртөө. Тиигэжэ бүд нэхэгшэ ...на Константиновна Шадрина Ажалай Улаан ...ор, Нина Алексеевна Лаптева «Ажалдаа ...ай түлөө» медаляар шагнагдаа һэн. Харин ...гшадай бригадир Валентина Филипповна Дмит... ...үндэлэлэй Тэмдэг» гэжэ хоёр орденой, ноохо ...эй бригадир Нина Прокопьевна Иванова Ажалай ...лын хоёр шатын орденой кавалернууд бо... ...йна.

...тата ажалай хажуугаар комбинадта ажалшадай ...ы хангаха талаар ехэ оролдолго гаргагдана. Жэл ...байра бариха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэдэг. ...р байрымнай талмай бүхыдөө 28,3 мянган дүр... ...метртэ хүрэнхэй.

...нэгэдэхи табан жэлдэ үшөө 300 айл шэнэ гэр... ...р хараалагдана. Гэр бүлэ болоогүй 800 гаран ...дэлмэришэд болбосон түхэлтэй хамтын гурбан ...ажаһуудаг юм. Гадна хүдэлмэришэдэй амгалан ...аллаха, ажаһууха эрхэ байдал хангаха шуха... ...Мүнөө комбинадай 4 ясли-садта 1200 багашуул ...лэгдэнэ. Комбинадаймнай пионернүүдэй лагерь... ...бүри 700 гаран үхибүүд амардаг юм. Байгалай ...ын турбаза, профилактори баринхайбди. Тэн... ...бүри 900 гаран хүн амарна.

...эришэдэй кадрнуудые, ерээдүйнгөө мэргэжэлтэ... ...ан бэлдэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана. ...най өөрын техническэ мэргэжэлэй училищитай ...Тэндэ жэл бүри 220 залуушуул һуража, бүд ...й, утаһа ээрэгшэдэй, ноохо илгагшадай, угааг... ...эргэжэл шудалдаг юм. Дунда эрдэмгүй залуу... ...шын һургуулида һураһа. Тиихэдэ манай комби... ...960 онһоо Москвагай текстильнэ техникумэй фи... ...лиал юм. Манай 54 хүн ажалһаа һамшангүйгөөр ...куумдэ һурана. Гадна жэл бүри залуушуулые ...ай стипендитэйгээр оронойнгоо текстильнэ дээдэ ...уудта эльгээдэг гээшэбди.

...комбинадтамнай 23 үндэһэ яһатанай түлөөлэг... ...мта 3500 хүн хүдэлнэ. Тэдэнэй мүры... ...алай манлайда 363 коммунист, 50 гаран комсо... ...ана. Тэдэнэр лэ мүнөө Буряадай АССР-эй ...даһаар 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ коллектив ...гэрһэн социалис мүрысөөе толгойлно. Эдэ ту... ...й зэргэдэ ноохо илгагша В. К. Панькова, ноохо ...Н. С. Лазарева, бүд нэхэгшэ Н. Г. Гладких, ...шэн Т. И. Худякова болон бусадые нэрлэл... ...өө комбинадтамнай бүд нэхэгшэ Валентина Ва... ...Федосеева энэ табан жэлэйнгээ дүрбэн жэлэй ...13 хүн гурбан жэлэйнгээ түсэбые дүүргэһэн

...бүхэн өөр өөрынгөө, мүн хамтынгаа амжалтые ...ынгаа ойн баярта зорюулна.

Н. СПИРИДОНОВ,
ээрэлгын үйлэдбэриие эрхилэгшэ, комбинадай ветеран.

«БУРЯТФЕРММАШ» ЗАВОД

СССР-эй Эдеэ хоолой программые бэелүүлэн, жэл ерэхэ бүри үргэдэн хүгжэжэ байһан хүдөө ажахые мал ажалай машинануудаар хангахын тула Улаан-Үдэдэ «Бурятферммаш» завод нээгдээд, мүнөө үйлэдбэриин нэгэдэл болгогдонхой. Эндэ бүтээгдэһэн мал ажалай машинанууд гансашье республикын ажахынуудта бэшэ, мүн ороной бусад область, хизаарнуудта эльгээгдэдэг юм.

Электро-гагнууршан Виктор Валентинович Бузин тус нэгэдэлэй 5-дахи цехтэ хүдэлнэ. Тэрэ халаан бүриингөө даабариие үлүүлэн дүүргэдэг юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ тэрэ уралан нарижуулгын хоёр дурадхал оруулаа һэн.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Электро-гагнууршан В. В. Бузин; нэгэдэлэй «ИРТ» транспортер хабсаргалгын цех соо.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

ТООНУУД ГЭРШЭЛНЭ

Энэ жэлэй түрүүшын кварталда промышленностиин үрэ дүнгүүд һайшаалтай. Продукци худалдаха кварталай түсэб 101,4 процент дүүргэгдээ. Промышленна үйлэдбэриин ниитэ хэмжээн үнгэрһэн жэлэй энэ үеынхиһөө 13,8 процентээр ехэ болоо. Продукциин ургалтын 98 процентнь ажалай бүтээсэһээ туйлагдаа.

Республикын 125 предприятида бүхы дээрэ нормативна сэбэр продукциин түсэб 103,5 процентээр дүүргэгдээ. Энээниие нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулжа үзэхэдэ, ниитэ хэмжээниинь 7,7 процентээр ехэ болоһон жэшээтэй.

* * *

Арадай ажахые хүгжөөлгын элдэб шатануудта амжалтануудые туйлаһанай, гүрэнэй түсэб болон социалис уялгануудаа дүүргэжэ байһанай түлөө республикын иимэ предприятинууд шагнагдаа гэбэл: Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын завод болон Буряадай мяханай промышленностиин үйлэдбэриин нэгэдэл—Ленинэй орденоор, Буряадай территориальна геологическа управлени, Улаан-Үдын авиационно завод—Ажалай Улаан Тугай орденоор, Улаан-Үдын «Электромашина» завод—«Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор.

НҮХЭДЭЙ НАЙДАЛ ЮУНҺЭЭШЬЕ ҮЛҮҮ

БРИГАДНА ГУРИМ, НҮХЭР ЕҺОНОЙ ЭРШЭТЭ МҮРЫСӨӨН ТУХАЙ СЭЛЭНГЫН МОДОНОЙ БААЗЫН БРИГАДИР АЛЕКСЕЙ ЛАВРЕНТЬЕВИЧ МУРАВЬЕВ МАНАЙ КОРРЕСПОНДЕНТЫН ХЭДЭН АСУУДАЛДА НИГЭЖЭ ХАРЮУСАҺАН БАЙНА

Асуудал: Алексей Лаврентьевич, танай бригада «Забайкаллес» нэгэдэл соогоо түрүү коллективүүдэй нэгэн гэжэ суурханхай гээшэ бээз. Энэ алдар солын эшэ үндэһэн хаанаһааб гэбэл, юун гэхэ байнат?

Харюу: Нэн түрүүн нэгэдэл доторнай дэлгэрһэн түрүү үүсхэл, шэнэ хүдэлөөн тухай хэлэлтэй ха. Энэ табан жэлэй эхиндэ бидэ бригадаараа бүхы арга боломжонуудаа хаража үзөөд, табан жэл соо миллион кубометр модо хэмжүүрлэн тайраха уялга абаа һэмди. Тиин Байгалай модоной баазын Ю. Р. Третьяковой, Клюевскэ леспромхозой В. Н. Полоповой бригаданууд манай үүсхэл дэмжэжэ, бидэ гурбуулан хоорондоо хэлсээ баталан, «миллионтоной» мүрысөө эхилээбди. Мүнөө энэ мүрысөөндэмнай зургаан бригада хабаадана. «Миллионтоной» мүрысөөн үргэдэһөөр. Даб дээрэ гартажашье ябана хабди. Энэ жэлэй түрүүшын һарануудай дүнгөөр Онохойн модоной комбинадай Иван Ильич Кузнецовой бригада бидэнээ яаха аргагүй ахиһан байна.

Асуудал: Алдар соло тухай хэлсэхэдэ, заабол мүрысөөн дурдагдадаг. Модошодой хоорондын мүнөө үеын мүрысөөн тухай хөөрэлтэй.

Харюу: Зүб даа, амжалта гээшэ заабол мүрысөөнһөө эхитэй. Хажуудахи нүхэдөө хаража, тэдэнэйнгээ амжалтаар һонирхожо, дүй дүршэлыень халажа абангүй, хара бэээ хараад ябабал, ямар амжалта туйлахабши? Жэшээнь, бидэ, «миллионтоной» зургаан бригада, хоорондоо хэлсээ баталан мүрысэжэ хүдэлхэдөө, булта ондо ондоо предприятиинишье һаа, эбтэй нэгэ коллектив шэнги болошонхойбди. Һара бүриингөө дүнгүүдые согсолходоо, мүн юрэшье дүй дүршэлөө хубаалдалсан бэе бээдээ айлшалдаг, дутуу дунданууддаа усадхаха, нэгэнэйнгээ алдууе нүгөөдын дабтахагүйн тула зүбшэл, заабари үгэлсэдэг заншалтайбди. Тиихэдээ манай мүрысөөн юрын урилдаан бэшэ, харин бэе бэедээ туһалалсан тэмсэхэ мүнөө үеын ёһотой социалис мүрысөөн болоно бшуу.

Бэе бээз ахиха, заабол үндэр үрэ дүн туйлажа, урда гараха эрмэлзэлгүйгөөр мүрысөөн болохогүйл. Һара бүриин дүн согсолходомнай хараарайгты. Хамтаараа хэлсэжэ, дүн согсолходо ганса илагшад, гээгдэгшэд тодорно бэшэ, мүн ямар сэнгээр амжалта туйлагданаб гэжэ элирнэ бшуу.

Энэ жэлэй бүхы һарануудта бидэ түсэб, уялгануудаа ходо үлүүлэн дүүргэжэ ябааб-ди. Гэбэшье түрүү һуурида һуургадаагүй. Нүхэднай бүри үндэр дүн туйлаа бшуу. Яахабши, мүрысөөн гээшэ мүрысөөн лэ ха юм...

Асуудал: Ямаршье мүрысөөн ажалай ашаг үрэ, шанарые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдадаг гээшэ бээз. Энэ талаар танай бригадада юун хэгдэнэб?

Харюу: Мүрысөөндэ хабаадагша гээшэ абаһан социалис уялгаяа дүүргэхын түлөө тэмсэхэдээ, гансал үндэр үрэ дүн туйлахын түлөө эрмэлзэхэ бэшэ, мүн үйлэдбэриингөө нөөсэ арга боломжонуудые [illegible] элирүүлэн хэрэглэхэ, коллектив доторoo эбтэй, ашаг үрэ ехэтэй ажалай эрхэ байдал байгуулхые оролдохо зэргэтэй. Жэшээлбэл, 1983 оной социалис уялгануудые зүбшэн хэлсэжэ байхадаа манай бригадын операторнууд П. М. Брезгин, А. А. Яшевский, крановщигууд Н. А. Кондрашкин, А. С. Кутергин, партгрупорг Я. Е. Федорук гэгшэд гэлшүүһэ отолдог түхеэрэлгэнүүдые заһабарилха, технологическа транспорт олошоруулха гэхэ мэтэ тон зүб дурадхалнуудые оруулаа һэн. Тиигэжэ бригадынгаа гэшүүдэй хамтынгаа хэрэгэй түлөө халуунаар арсалдажа байхые харахада урматай байдаг.

Асуудал: Хамтын хэрэгэй түлөө хүн бүхэнэй оролдолго тухай дурдабат. Энээнһээ уламжалан бригадна гурим коллективтээ яажа хэрэглэдэг тухайгаа хөөрэжэ үгыт.

Харюу: Манай бригада 42 хүнһөө бүридэнэ. Бидэ бригадна гуримаар гурбадахи жэлээ хүдэлжэ байнабди. Хамтын нэгэ нарядаар хүдэлжэ, ажалайнгаа эсэсэй дүнгөөр амжалтаяа тоолон, хамтын хүдэлмэридэ хабаадалгын коэффициентээр салин хүлһөө хубаалдахада тааруу зохид гэжэ булта ойлгонхойбди. Мүн хүн бүхэн урдахяа хараад хүдэлхэ бэшэ, харин «Нэгэн бултанай, булта нэгэнэй түлөө» гэһэн ёһо гуримтай болоо. Нүхэдэй һэшхэл гээшэ юунһээшье үлүү хиналта. Хүн бүхэмнай мүнөө оролдосотой, нарин журамтайшье болоо. Манайда нэгэ электрик байһан юм (нэрлээдшье яалтайб). Архинша, һальхай амитан байгаа. Ажалдаа хожомдохо, хайша хэрэгээр хүдэлхэ. Хүн бүхэндэ зэмэлүүлхэдээ бригадаһаа гаража ошоо һэн. Тиимэ хүнүүд манай коллективтэ байжа шадахагүй.

Асуудал: Мүнөө ажалша коллектив бүхэн, хүн бүхэн, республикынгаа байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе ажалай амжалтаар угтахые шармайнхай гээшэ бэзэ. Энэ талаар танай бригада ямар зорилготой гээшэб?

Харюу: Энэ алдарта ойдо зорюулан, бидэ тэрэ һайндэр болотор хахад жэлэйнгээ түсэб бэелүүлхэ, мүн 190 мянган кубометр модо хэмжүүрлэн тайраха жэлэйнгээ түсэб декабриин 20-до сүм дүүргэжэ, жэлэй түгэсэтэр 200 мянган кубометр модо тайраха уялга абанхайбди.

ТООНУУД ГЭРШЭЛНЭ

Арбадахи табан жэлэй туршада промышленностиин үйлэдбэриин гол фонднууд 513,9 миллион түхэригөөр ехэ болоо, промышленна продукци үйлэдбэрилгэ 185,4 миллион түхэригөөр нэмээ.

* * *

Дээгүүр шанарай продукци үйлэдбэрилгэ 12 миллион түхэригөөр ехэ болоо, тэрэнь нёдондоной энэ үеынхиһөө 11,6 процент дээгүүр. Энэ талаар түсэб 112,4 процент дүүргэгдээ. Эдэ даабаринуудые Тимлюйн цементын ба асбоцементнэ зүйлнүүдэй, «Электромашина», «Теплоприбор» заводууд, нарин сэмбын комбинат амжалтатайгаар бэелүүлһэн жэшээтэй. Гэхэтэй хамта, Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинат 1982 ондо Бүхэроссин социалис мүрысөөндэ хоёр удаа түрүү һууринуудые эзэлһэн, зургаан кварталай туршада КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй, облсовпроф болон ВЛКСМ-эй обкомой дамжуулгын Улаан тугые алдангүйгөөр барижа гараһан байна.

Соёлой һонин

«ЭРХИМ МЭЭР ТҮЛӨӨЛЭГТЫ»

Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн баярта зорюулагдаһан республикымнай литература болон искусствын үдэрнүүд майн 17-до ниислэл Москва хотодо нээгдэхэ юм. Тэндэ хабаадалсаха Буряад ороной түлөөлэгшэд бэлдэлгэеэ түгэсхэжэ байнхай. Республикымнай искусствын мастернууд ниислэл хотодо табиха программаяа оперо болон балетэй академическэ театрай байшан соо һаяхан үнгэрһэн концертдэ харуулба.

Буряадай гүрэнэй Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай РСФСР-эй габьяата артистка Л. Егорова Буряадай АССР-эй арадай артист М. Жапхандаев хоёрой тоосоото концерт нээһэнэй удаа хоор С. Манжигеевэй найруулһан «Бидэндэ 60 жэл» гэһэн дуу гүйсэдхэбэ.

Сценын ара талые гоё һайханаар шэмэглэһэн зурагууд ээлжээтэ номерто зохидоор тааран, концертын үедэ һэлгэгдэжэ байгаа. Жэшээлхэдэ, дуушадай Глинкын нэрэмжэтэ бүхэсоюзна конкурсын лауреат В. Бальжинимаевай «Минии Буряад орон» гэһэн дуу гүйсэдхэхэдэ, баруун гартаа улаан туг шангаар адханхай, эмээл моритой буряад эхэнэрэй һүлдэ зураг сценые уран һайханаар шэмэглээ.

Энэ үдэшэ республикымнай эрхим дуушад СССР-эй арадай артист К. Базарсадаев, РСФСР-эй арадай артист Д. Дашиев, РСФСР-эй габьяата артистнууд В. Буруев, С. Раднаев, залуу дуушадай бүхэсоюзна конкурсын лауреат Б. Бороев, С. Дашицыренова, совет дуунай бүхэсоюзна конкурсын дипломант Д. Дугданова гэгшэд буряад, ород арадай дуунуудые, опероһоо абтаһан ариозо болон аринуудые шадамар бэрхээр гүйсэдхэжэ, харагшадые баясуулаа.

Тиихэдэ СССР-эй арадай артистка Л. Сахьянова РСФСР-эй габьяата артист А. Павленко хоёр Б. Ямпиловай «Арюун гоохон Ангар дүүхэй» гэжэ баледһээ, РСФСР-эй арадай артистка О. Короткова, РСФСР-эй габьяата артист В. Ганженко П. Чайковскиин «Хун шубуута нуур» баледһээ, РСФСР-эй габьяата артистка Е. Самбуева Буряадай АССР-эй арадай артист Ю. Муруев хоёр «Карнавал в Венеции» баледһээ хэһэгүүдые, Буряадай АССР-эй арадай артистка Л. Протасова, Буряадай АССР-эй габьяата артист А. Перепечай, А. Буяхаев, В. Бородич, А. Петрова гэгшэд «Пламя Парижа» баледһээ баскнуудай хатарые хүнгэн солбоноор, уян нугархайгаар гүйсэдхөө.

Буряадай гүрэнэй дуу болон хатарай «Байгал» ансамбль «Манай басагад», «Хурдан хүлэгүүдые унагшад» гэһэн мэдээжэ хатарнуудһаа гадна, «Хун шубууд» гэжэ шэнэ хатараа харуулба. Дун сагаан 15 хун шубуун газар дээхэнүүр, үүлэн доогуур элинхалин, хоорондоо наадажа байжа, ажабайдал тухайдаа хөөрэнэ.

Республикын искусствын мастернуудай концерт «Ленинние магтан дууланабди» гэһэн найруулгаар дүүрэнэ.

Буряад арадай урдаа хараха хүбүүд, басагад ниислэл Москва хотодо республикынгаа искусство болон литературын туйлалтануудые нэрэтэй солотойгоор харуулха бээзэ гэжэ найданабди. Энэ харюусалга ехэтэй хэрэгтэтнай амжалта хүсэнэбди.

Х. СОКТОЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай хореографическа училищиин һурагшад Г. Майоровой табиһан «Буряадай куклануунд» гэжэ хатарые гүйсэдхэжэ байна.

А. ЧЕПАКИНАЙ фото.

ХҮГЖЭМЭЙ ҺАЙНДЭР ЭХИЛБЭ

Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе угтуулан, һанн дуратанай хүгжэмэй искусствые олоной дунда нэбтэрүүлхэ, үзэл бодолой болон уран һайханай талаар репертуарые һайжаруулха, хабаадагшадай арга боломжонуудые дээшэлүүлхэ зорилготойгоор инструментальна хүгжэмэй республиканска 2-дохи һайндэр мүнөөдэр эхилхэнь.

Ленин, Эхэ орон, Коммунис парти тухай совет болон буряад композиторнуудай зохёолнууд шагнагшадта дурадхагдаха. Нёдондо үнгэргэгдэһэн түрүүшын нимэ һайндэртэ хабаадаһан олон коллектив, жэшээлбэл, Хэжэнгын районой Загаһатын соёлой байшангай буряад арадай инструментнүүдэй оркестр, Улаан-Үдын соёл-гэгээрэлэй училищиин ород арадай инструментнүүдэй оркестр, «Пульсар» гэһэн дуунай-инструментальна ансамбль (Хойто-Байгалай район), Захааминай районой Санагын соёлой байшангай лимбэшэдэй ансамбль, Улаан-Үдын «Текстильщик» соёлой байшангай арадай хүүгэдэй духовой оркестр болон бусад бүлэгүүд хабаадаха.

Мүнөөдэр Улаан-Үдын мяханай комбинадай соёлой байшан соо дуунай-инструментальна ансамбльнууд бэлиг шадабаряа харуулха. Майн 14-дэ арадай инструментнүүдэй оркестрнүүд ба ансамбльнууд уран бэлигтэеэ шагнагшадаа танилсуулха юм. Харин майн 15-да П. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин концертнэ зал соо һайндэрэй түгэсхэлэй концерт үдэшын 18 сагта болохо.

Д-Х. САМБУЕВА,
Буряадай АССР-эй Соёлой министерствын РНМЦ-гэй хүдэлмэрилэгшэ.

«ТАНИЛ АЯЛГАНУУД»

Буряадай республикын 60 жэлэй ойн баярай урда тээхи ээлжээтэ долоон хоног Мухар-Шэбэрэй районой хүндэлэлдэ зорюулагданхай. Тус район республикымнай хүгжэнги нютагуудай нэгэн юм.

Мухар-Шэбэрэй районой Һэбэлдэй тосхоной соёлой байшангай дуу хүгжэмэй «Танил аялганууд» гэжэ ансамбль ойн һайндэртэ зорюулжа, шэнэ программа бэлдээ. Бэлиг шадабаритай энэ коллектив республиканска харалга-мүрысөөнэй лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, мэдээжэ болонхой. Районойнгоо уран һайханай харалгада эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, Хүндэлэлэй грамотануудаар ансамбль нэгэнтэ бэшэ шагнагдаһан байна.

Дуу хүгжэмэй «Танил аялганууд» гэжэ ансамбльда хабаадагшад ород арадай, совет композиторнуудай дуунуудые гүйсэдхэдэг. Композитор Александр Аверкинэй «Мухар-Шэбэр тухай дуун» харагшад илангаяа ехээр һайхашаагаа һэн.

КУКОЛЬНА ТЕАТР АЙЛШАЛНА

Республиканска кукольна театрай артистнууд Мухар-Шэбэрэй болон Загарайн районуудаар ябажа, 30 гаран зүжэг табяа. Тэдэнэр «Будамшуу», «Тахяагай тээрмэ» гэһэн зүжэгүүдые буряад хэлэн дээрэ үхибүүдтэ харуулба. Театрай үшөө нэгэ бүлэг Зэдын районой хүдөө нютагуудаар ябажа, «Поп ба тэрэнэй зараса Балда тухай үльгэр» гэһэн зүжэг табяа.

Театрай артистнууд Дугар Дылгыров Алексей Первушин хоёр «Һанаамгай Зоригто» гэжэ шэнэ зүжэг бэлдэжэ байна. Энэ зүжэг ерэхэ намар Абакан хотодо үнгэргэгдэхэ Сибириин болон Алас-Дурна зүгэй кукольна театрнуудай фестивальда табигдаха юм.

Н. ДАМБАЕВ.

УКРАИН ДУУНУУД ЗЭДЭЛЭЭ

Украиныы ССР-эй габьяата артист А. М. Пашкевичэй хүтэлбэрилдэг Волыниин гүрэнэй украин арадай хоор Улаан-Үдэ хотын П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин концертнэ зал соо бэлиг шадабаряа харуулба.

Тус хоорой коллектив дуу хатарай «Бидэ Волыниинбди» гэһэн найруулгаар концертээ эхилнэ. Энэ хоорой репертуар ехэнхидээ украин арадай дуунуудһаа бүридэнэ. Тиихэдэ ород арадай совет дуунууд программадань оронхой.

Украин арадай дуунуудые, илангаяа Волыниин областьдо мэдэгжэ арадай дуунуудые гүйсэдхэжэ, гүн гүнзэгы удхатай арадай дуунуудай жэшээ дээрэ ургажа ябаһан үетэнние Эхэ орондоо, арадаингаа түүхэдэ дуратайгаар хүмүүжүүлхэ зорилготойгоор 1978 ондо дурсагдагша областиин түб болохо Луцк хотодо тус хоор байгуулагдаа һэн. Тэрэ сагһаа хойшо Украиныы гү, али бүхэсоюзна харалгануудта хабаадалсаа юм. КПСС-эй XXVI съездын делегадуудай урда Кремлиин Съезднүүдэй ордон соо, СССР-эй Ехэ театр соо, Азербайджанда үнгэргэгдэһэн Украиныы ССР-эй литература болон искусствын декадада, дуу хүгжэмэй «Белоруссиин намар» гэһэн фестивальда болон дуунай бусад һайндэрнүүдтэ хоор хангюурдаа.

Энэ коллективэй уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Анатолий Максимович Пашкевич өөрөө дуу бэшэдэг, найруулдаг юм. Концертын үдэшэ тэрэнэй найруулан зохёоһон «Эсэгын зүрхэн», «Манай һайхан дэлхэй», «Гэртээ бусабаб» гэһэн дуунуудынь гүйсэдхэгдөө. Харин М. Ткачай үгэ дээрэ найруулһан «Газар дэлхэй, шамда эб найрамдал» («Мир тебе, Земля») гэһэн дууниинь манай орон дотор мэдээжэ болонхой. Москва хотодо Тангидаагүй солдадай хүшөө дээрэ тэрэнэй хүгжэмтэ бүтээл суурятан зэдэлжэ, эб найрамдалай түлөө һэримжэтэй байхые уряална.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВ.

УРАН ЗОХЁОЛШОНТОЙ УУЛЗАЛГА

Буряадай мэдээжэ уран зохёолшо, прозаик Цырен Раднаевич Галанов һаяхан манай институтда айлшаар ерэбэ. Энэ уулзалгамнай ород ба буряад хэлэ, бэшэгэй таһагта баяр баясхалангай оршон байдалда үнгэрбэ. Уран зохёолшонтой уулзалгада манай таһагай багшанар — хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат В. Б. Махатов, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор, профессор Ц. Ц. Цыдыпов хабаадалсаа. Манай ород ба буряад хэлэ, бэшэгэй таһагта республикын уран зохёолшодтой, артистнартай иимэ уулзалганууд саг үргэлжэ боложо байдаг. Эдэ уулзалгануудаймнай нэгэн Цырен Раднаевич Галановай творческо замда зорюулагдаа гээшэ. Ц. Галановай бэшэһэн зохёолнуудые уншаагүй хүн студентнэр соо үгы байжа, хүн бүхэн уран зохёолшодо өөрынгөө һанамжануудые хэлэжэ, һонирхолтой асуудалнууд үгтэһэн байна. Бидэнэй асуудалнуудта Цырен Раднаевич харюунуудые үгөө. Илангаяа Москвагай Литературна институтда һуража байхадаа, бултанда мэдээжэ Михаил Светловой, Константин Паустовскиин лекцинүүдые шагнадаг байһан тухайдань һонирхон шагнаабди. Уран зохёолшод Евгений Евтушенко, Роберт Рождественский, Юрий Казаков, Михаил Рощин гэгшэдтэй хамта һураһан байна. Мүнөө ямар зохёол бэшэжэ байһан тухайдань студентнэрэй асуухада, уран зохёолшо иигэжэ харюусаа:

— Минии «Хун шубуун» гэжэ романай гарахада, шүүмжэлэгшэд зүб алдуунуудые олоо һэн. Энэ роман һанаандамни таарадаггүй. Мүнөө энэ романайнгаа хоёрдохи номые бэшэжэ байнаб...

Мүн «Түрүүшын саһан» гэжэ туужын хайшан гэжэ зохёол болож гараһан тухай хөөрэхыень бидэ анхаран шагнаабди.

Ц. САМПИЛОВА,
БГПИ-гэй 4-дэхи курсын студентка.

ҮХИБҮҮДТЭ ЗОРЮУЛАГДАНА

Үхибүүдэй республиканска библиотекын хүдэлмэрилэгшэд «Эдеэ хоолой программа — бүгэдэ арадай ба хүн бүхэнэй хэрэг» гэһэн методико - библиографическа материал бэлдээд, республикын үхибүүдэй бүхы библиотекэнүүдтэ эльгээгээ. Тэрэ ном «Хилээмэн — манай баялиг», «Мал ажалда — онсо анхарал», «Эдеэ хоолой продуктнуудые үйлэдбэрилгэ» гэһэн гурбан шэглэлээр библиотекын хүдэлмэрилэгшэдэй ажалда туһа хүргэхэ зэргэтэй.

Библиотекын ахалагша методист О. Н. Бурлаковагай хүтэлбэри доро бэлдэгдэһэн ном соо аман үгын журнал, викторина, хөөрэлдөөн, номуудай выставкэ ба шүүмжэлгэ болон бусад хэмжээ ябуулганууд тухай тодорхойгоор хэлэгдэнэ.

Г. ЕЛИСЕЕВА.

ЭРДЭМТЫН АМЖАЛТА

ЗҮҮН СИБИРИИН хадалиг үргэн тайгата талануудаар Үдэ, Бирюса, Гутаар, Ия болон Аха мүрэнүүдэй эхин газарнуудаар оршодог нэлэнхы ехэ дайдада нүүдэл байдалтай байһан тофалар яһатан ажаһуугаа. Имагтал Агуу Октябриин революциин илаһанай ашаар энэ арад түбхинэн һууринжаһан байдалтай болсжо, эдэ газарнуудтань агнууриин олзоборилгын ажахынууд (коопзверопромхозууд) тогтоогдоһон гээшэ. Тиихэдээ эдэ арад үни удаан саг соо буряадуудтай зэргэлэн ажаһуухадаа, бэе бэедээ ябалсадаг байһан тула олохон буряад үгэнүүдые хэлэндээ нэбтэрүүлэн абаһан байха юм.

Энэ һонирхолтой түүхэтэй, хэлэ, бэшэгэй талаар онсо илгаа янзануудаар элбэг тофалар яһатанай хэлые СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай нийтын институдай хэлэ, бэшэгэй таһагай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ В. И. Рассадин хорёод жэлэй туршада шэнжэлһэн түүхэтэй. Энэ хэлые шэнжэлхэдээ, ехэ материал суглуулһан, оорөө арба гаран жэлэй хугасаада хэды дахин ошожо, бэшэлгэ, тэмдэглэлнүүдые хэһэн байна. Удаань энэ хэлые гүнзэгыгөөр шэнжэлэн, һүүлэй жэлнүүдтэ фонетикэ, лексикэ болон морфологиин асуудалнуудаар хоёр томо ном Улаан-Үдэ, Москва хотонуудта хэблүүлһэн юм. Мүн тофалар хэлэнэй томо словарь зохёоһон байна. Эдэ бүхы ажал хүдэлмэреэ согсолон, «Тофалар хэлэн болон түүрэг хэлэнүүдэй дунда тэрэнэй эзэлдэг һуури» гэһэн темээр докторско диссертаци бэшэжэ, СССР-эй Наукануудай академиин хэлэ, бэшэгэй институдай эрдэмтэдэй тусхай соведэй заседани дээрэ амжалтатайгаар тэрэнээ хамгаалба. Элитэ тюркологууд — хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй докторнууд Н. З. Гаджиева, М. И. Боргояков болон С. Н. Иванов гэгшэд тусхай оппонентнууд байжа, В. И. Рассадинай хүдэлмэрые үндэрөөр сэгнэбэ. Мүн тиихэдэ энэ хүдэлмэриинь һайнаар сэгнэһэн һанамжа дурадхалнууд олон хото городуудһаа ерэһэн байна.

Иигэжэ В. И. Рассадинда хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй докторой нэрэ зэргэ олгохо гэһэн зуурашалгые СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Аттестационно дээдэ комиссида дурадхаха гэһэн тогтоол Түбэй институдай эрдэмтэдэй совет дээрэ нэгэн дуугаар баталагдаһан байна.

Н. ДУГАРОВ,
хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

ТАСС АПН — ХИЛЫН СААНАҺАА

ЭБ НАЙРАМДАЛ ХАНГАХ

Финляндиин нийтын хэдэ хэдэн эмхинүүдэй түлөөлэгшэдэй асуудалнуудта нүхэр Ю. В. Андроповой үгэһэн харюунууд дэлхэйн арад зоной анхарал татаһан, һонирхол үүсхэһэн байна. Советскэ Союз эб найрамдал хангахые үнэн зүрхэнһөө эрмэлзэжэ, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын, ядерна буу зэбсэгүүдые бүтэн гаргалгые болюулхын, хэмороо зүришэлдөөе һуларуулхын тула бүхы юумэ хэнэ гэжэ гадаадын олониитын дунда мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд тэмдэглэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой үгэһэн харюунуудые Финляндиин эб найрамдалай тала баригшадай хүдэлөөн ехэ һонирхолтойгоор хүлеэн абаба гэжэ «Финляндиин эб найрамдалай тала баригшад» гэдэг эмхиин генеральна секретарь **И. Пакаслахти** Ю. В. Андроповто хандаһан Финляндиин нийтын эмхинүүдэй үмэнэһөө мэдүүлбэ.

Ядерна буу зэбсэггүй зоно байгуулхые хүсэһэн Хойто Европын оронуудта эсэргүүгээр ядерна буу зэбсэг хэрэглэхэгүй гэһэн уялга Советскэ Союз абана гэжэ Ю. В. Андропов тэмдэглээ гээд **Финляндиин телеграфна бюро** дамжуулна.

Советскэ Союз гадаадын политикын эб найрамдалта хараа шэглэлые дахинаа баталба гэжэ Финляндиин **хэблэлэй демократическа албан баталнa.** Эб найрамдалай аша туһада шухала нүхэсэл болохо дайн дажарые зайсуулан сараха хүдэлөөнүүдтэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь үндэр сэгнэлтэ үгэбэ. Эб найрамдалай түлөө хүдэлөөнэй буу зэбсэгүүдые хизаарлаха хөөрэлдөөнүүдтэ үүргэ нүлөө үзүүлхэ байһаниинь арсашагүй гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Европын хойто хубида ядерна буу зэбсэггүй зоно байгуулха тухай дурадхалые дэмжэжэ байһанаа совет хүтэлбэрилэгшэ мэдүүлбэ гээд Даниин **Ритсаус-бюро** гэдэг информационно агентство дамжуулна. Иимэ зонодо ядерна буу зэбсэг оруулха гэһэн ал... ябуулгануудые ... сараха шухала ... тэмдэглээ.

Англиин ба Ф... зохихо буу зэбсэгүү... раада абажа, түлхи... ха ракетэнүүдэй, ... головконуудай Евр... ядерна хүсэнүүдэй ... байха тухай үгеэ ... хые Советскэ Союз... наа дурадхаба гэжэ ... рикын **АП** гэдэг ... ционно агентство ...

Европын хойто ... ядерна буу зэбсэг... байгуулха тухай ... лые КПСС-эй ЦК... неральна секретарь ... жэбэ гээд Баруун ... ниин **ДПА** агентст... жуулна.

Англиин **«Дейли** ... газетэ, Италиин **АНСА** ... ство, Индиин «Н... **ральд»** болон «Пэтр... зетэнүүд, Монголой ... **ЦАМЭ** гэжэ инфор... но агентство Ю. В. ... повой харюунуудые ... толилһон, дамжуулһа... ха юм.

МАДРИДТАХИ УУЛЗАЛГА

МАДРИД. Мадридтахи уулзалгада хабаададаг гүрэнүүдтэ Советскэ Союзай хандаһан хандалга мүнөө энэ уулзалгын делегацинуудай анхарал ехээр татана. Энэ документ заседанинууд дээрэ, делегацинуудай хоорондохи олон тоото харилсаа холбоондо гол һуури эзэлнэ.

Гэбэшье уулзалгын үедэхи үйлэ хэрэгүүдые өрөө түбэгтэй болгохые НАТО-гай гэшүүн-оронуудай түлөөлэгшэд оролдоно гэжэ журналистнууд тэмдэглэнэ.

СССР-эй гаргаһан үүсхэл «юрэнхы дэлгүүртэ» хабаатай арбан ороной правительствануудай зүгһөө наринаар шэнжэлэгдэхэ, тэрэ тон шухала удха шанартай юм гэжэ ФРГ-гэй делегацине хүтэлбэрилэгшэ П. Кастль делегацинуудай толгойлогшонорой уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ. Зүгөөр НАТО-гай оронуудай делегацинуудай үрэ дүнгүүдэй документын шэнэдхэгдэһэн проектдэ өөһэдынгөө аша туһада зарим тэды хубилалтануудые оруулха хүсэлэнтэй байһыень тэрэнэй хэлэһэн үгэ элирхэйлэн харуулаа.

Мадридтахи уулзалгада хабаадажа байһан гүрэнүүдтэ Советскэ Союзай хандалга майн 6-да эндэ соносхон уншагдажа, хабаадажа байһан бүхы гүрэнүүдэй правительствануудай ниислэл хотонуудта дамжуулагдаһан байгаа. Энэ хандалга хоёр жэлһээ үлүү саг соо үргэлжэлжэ байһан хөөрэлдөөнүүдтэ бүтэмжэтэй һайн үрэ дүнгүүдые хэдэхэн үдэрэй турша соо туйлаха арга олгохо байна гэжэ Совет делегацине толгойлогшо, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо А. Г. Ковалев ФРГ-гэй түлөөлэгшэдэ харюусахадаа тэмдэглэбэ. Гэбэшье энэ арга боломжые баруунай зарим делегацинууд ойлгоогүй байһаар.

Мадридтахи уулзалгые арга боломжо сооһь һайнаар түгэсхэхэ шухала гэжэ Совет делегацине толгойлогшо зааба гээд хандалга дотор хэлэгдэнэ. Эб найрамдалай ба арадуудай аюулгүй байдалай хэрэгэй аша туһада ... га боломжые дүүр... рэглэхэ уряатайгаар ... скэ Союз тус уул... хабаадаһан бүхы г... тэ хандаба.

Швециин, Австри... ляндиин, Швей... Югославиин, Мальт... Кипрэй түлөөлэгшэд ... заседани дээрэ үгэ ... байгаа. Тэдэнэр ... хандалгые үндэрөөр ... НАТО-гай оронуудай ... һан заһабаринуудые ... хэлсэлгэдэ гол анхар... дуулагдаа.

Болгариин делега... тэлбэрилэгшэ К. Гр... ЧССР-эй делегацине ... бэрилэгшэ И. Гу... СССР-эй хандалгые ... хүсэдөөр дэмжэжэ ... мэдүүлбэ.

Хэрбээ энээнине ... зүбшөөгөөд байгаа ... манай орон үрэ ду... документнүүдые дура... һан хэбээрнь батал... хаар бэлэн юм гэжэ ... ниин делегацине то... шо В. Шандру хэлэ...

СОЦИАЛИСТНУУДАЙ ИЛАЛТА

МАДРИД. Испанида үнгэргэгдэһэн засагай нютагай зургаануудай һунгалтада Испаниин хүтэлбэрилхы социалис хүдэлмэришэнэй парти (ИСРП) ехэ илалта туйлаба.

Даб дээрэ абтаһан баримта мэдээнүүдэй ёһоор, һунгагшадай 45 процентнь ИСРП-гэй түлөө дуугаа үгөө. Тиигэжэ Мадрид, Барселоно, Севили, Толедо, Гранада, Сарагос хотонуудай, мүн бусад провинцинуудай түбүүдэй муниципальна соведүүдтэ, мүн ороной 13 автономито районой 11, тэрэ тоодо Мадридай, Астуриин, Мурсиин, Наваррын, Арагоной, Эстремадурын, Балеарска ба Канарска аралнуудай 11 парламентда диилэнхи олонхиин дуу абаһан байна.

Испаниин Коммунис парти (КПИ) Кордово хотын (Андалуси) муниципальна соведтэ диилэнхи олонхиин һуури эзэлбэ.

Нёдондо жэлэй октябрь һарада болоһон бүгэдэ ниитын һунгалтын үедэ ... нэй туйлаһан илалт... тадхахадань, социалис... та һаалта хэхые ... консервативна «арада... дэлые» тойрон ... хархис оппозициин ... урагшагүйдэһэн байна... дэнэр һунгагшадай 2... центын зүгһөө дэмжэ...

Дотоодын хэрэгүүдэй ... нистерствын мэдээс... ёһоор, һунгагшадай ... центнь дуугаа үгэл... баадаба.

Хөөрэлдөөн ... түгэсэб...

БУХАРЕСТ. КПК-... гай Генеральна сек... Ху Яобанай хани ёһо... банай хэрэгээр Рум... ерэжэ, хэһэн хөөрэлд... дүүрэбэ. РКП-гэй Ге... на секретарь Н. Чау... тэй хөөрэлдэһэн байг...

Франциин ажалш... «Юманите» газетэ ех... дэтэй юм. Француз ко... нистнуудай дайшалхы ... хүдэлмэришэн ангиин ... туһые хододоо хам... даг. Коммунистнуудай ... рүү үзэлтэнэй эрхэ сүл... түлөө тэмсэл энэ газ... хуудаһануудта харуул... даг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Юма... те» газетын редколлеги... шүүд материалнуудые ... шэн хэлсэжэ байна.

ТАСС-ай фотохрони...

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. КПСС-эй Буряадай обкомдо. Хориин районой малшадай социалис уялганууд. Республикын колхоз, совхозуудта газарай үрэжэл һайжаруулха габшагай хоёр һарын ябаса тухай мэдээн. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй заседани. «Ажалай эрхим дүнгүүдэй түлөө» — Я. Николаевай, Н. Ефимовэй фоторепортаж.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Аша үрэтэй, холын ерээдүйтэй һалбари» — П. Лазаревай статья. «Эстониинхид Кичерые бодхооно» — А. Кривойн статья. «Нэгэ алхам» — Н. Ходоевой статья. «Дунда зиндаагай хүтэлбэрилэгшэдые һургаха» — Е. Кузьминай, А. Егоровой статья. Түрэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда. «Эзэн байха шадабари ба эрхэ» — Г. Фроловой статья. Социалис оронуудта. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Сэлэнгын эрьедэ заповедник байгуулха» — В. Баскаковай статья. «Шононуудые хюдаха хэрэгтэй» — М. Гылыковэй статья. С. Корякинай фото-мэдээсэл. Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 9.55—«Угалза хээнүүд юун тухай хөөрэнэб?». 10.25—Баримтата фильм. 10.40—«Вечный зов»—олон серитэй уран һайханай фильм (2-дохи хубинь). «Опаленная любовь»—2-дохи сери. 11.45—Духовой оркестр наадаха. 12.35—Шэнэ һонин (12.40 хүрэтэр). 15.15—Шэнэ һонин. 15.35—Баримтата фильм. 15.45—«Ород хэлэн». 16.15—Телеочерк. 16.55—Удмуртын АССР-эй Гүрэнэй дуу, хатарай «Италмас» ансамблиин концерт. 17.30—«Эрдэмтэд Москва шадарай агропромышленна комплексдо». 18.00—Баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 18.25 — «Совет-монгол бүлгэмэй 25 жэл» гэһэн хөөрөөн (буряадаар). 18.40 — Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо. «Композитор Сергей Манжигеевэй зохёохы ажал ябуулгын үдэшэ».

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ»

Улаан-Үдэ. 20.00 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 20.35 — Ажалша коллективүүд болон предприятинуудые, эмхи зургаануудые, организацинуудые хүтэлбэрилгэдэ тэдэнэй үүргые дээшэлүүлхэ тухай СССР-эй Хуулиин проект зүбшэн хэлсэнэбди. 20.50 — «Вечный зов» — олон серитэй уран һайханай фильм. (2-дохи хубинь). «Огонь и пепел» — 3-дахи сери. 22.00 — «Время». 22.35 — Социалис Ажалай Герой, Ленинскэ шангай лауреат, СССР-эй арадай артист композитор Т. Н. Хренниковэй авторска үдэшэ.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 —Англи хэлэн. 13.35 — Түүхэ. 7-дохи класс. 14.05 — «ГПТУ-гай һурагшадта». Астрономи. 14.35 — А. С. Пушкин. «Медный всадник». 15.25 — Шэнээр хүгжэһэн үе сагай Европын искусство. 16.25 — В. Брюсовэй шүлэгүүд. 16.55—Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 17.00 — СССР-эй арадай артистка Клавдия Шульженкын концерт. 17.50—«Хүгжэм — шинии хани».

Москва. 18.25 — Ф. Шуберт. «Скрипкэ ба фортепиано дээрэ наадагдаха соната. 18.35 — Советскэ Союзай Герой, артиллериин маршал К. Н. Казаковтой һурагшад уулзаха.

Улаан-Үдэ. 19.45 — «Бултадаа эбтэй бүлэбди».

Улаан-Үдэ. 20.35 — «Элүүр энхэ байлга». Буряадай домто ургамалнууд.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.15 — Боксоор Европын чемпионат. Болгариһаа дамжуулагдаха. 22.00 — «Время». 22.30 — «Два Федора» — уран һайханай фильм. 23.55 — Боксоор Европын чемпионат. Болгариһаа дамжуулагдаха. 00.40 — Велосипедээр урилдалгаар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн. ГДР-һээ дамжуулагдаха. 01.00 — Футболоор СССР-эй чемпионат. «Торпедо» (М) — «Динамо» (М). (2-дохи тайм).

САГАЙ УЛАРИЛ

Мүнөөдэр республика... торнай сэлмэжэ, бүр... байха. Зарим нютагуудта ... гаханаар саһатай бороо ... хо. Баруун-хойноһоо ... дын 9—14 метр хүсэтэй ... һалхилха. Заримдаа һал... секундын 20 метр хүб... шангадаха. 11, урда ... нуудта 16 градус дулаа... лохо.

УЛААН-ҮДЭДЭ сэлм... бүрхэжэ байха. Хура бор... орохогүй.

Редактор Б. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор — 2-50-96 приемная — 2-54-54 зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62 отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23 промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86 советского строительства и быта — 2-69-58 культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-23-05 переводов — 2,54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61 машинное бюро — 2-57-63 отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли.
Н-04483. Заказ № 112. Индекс 04649.